

Henriette Sandberg

Et dekolonialt prosjekt

En analyse av Zeshan Shakars roman *Tante Ulrikkes vei* (2017)

Masteroppgave i Lektorutdanning i språkfag

Veileder: Gerd Karin Omdal

Juni 2020

Illustrasjon av Jan-André Granheim

Henriette Sandberg

Et dekolonialt prosjekt

En analyse av Zeshan Shakars roman *Tante Ulrikkes vei* (2017)

Masteroppgave i Lektorutdanning i språkfag
Veileder: Gerd Karin Omdal
Juni 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne masteroppgaven begynte å spire våren 2018 da jeg leste *Tante Ulrikkes vei* for aller første gang. Siden da har jeg gransket boken mer enn én gang. Jeg vil rette en stor takk til Zeshan Shakar som ikke bare har skrevet en roman det er interessant å skrive en masteroppgave om, men også en bok som i seg selv har stor verdi. For meg, og mange med meg, har boken vært en opplevelse. Tusen takk for den kunnskapen og innsikten du har gitt meg. Jeg setter også stor pris på at du har svart på henvendelser fra meg og er interessert i å lese oppgaven. Det har vært en god motivasjon.

Masterarbeidet hadde ikke vært like artig eller blitt like bra uten min kunnskapsrike og motiverende veileder Gerd Karin Omdal. Tusen takk for svar på spørsmål både sent og tidlig, dine mange kloke innspill og for lån av bøker.

Jeg vil også takke forskergruppen Decolonial Research Group ved NTNU for samtaler og deres kunnskap, og for at dere tildelte meg et stipend. Jeg håper vi kan holde kontakten og få til en workshop i fremtiden.

En stor takk må også rettes til dem som har gitt innspill til oppgaven og lest korrektur. En spesiell takk til Ida Hummel Vøllo. Tusen takk for at du stilte opp med din kunnskap og gode, lærerike tilbakemeldinger og innspill. Tusen takk til min kjære Aril Pal Stolsmo som har drodlet med meg, gitt innspill og lest korrektur. Jeg vil også takke søsken, foreldre og besteforeldre som har vist interesse og gitt innspill. Jeg har virkelig satt pris på at dere har vært så interesserte i mitt prosjekt. En ekstra takk til mamma og storebror som også har lest korrektur og vært gode samtalepartnere i masterarbeidet.

Seks fantastiske år i studentenes favorittby er snart ved en ende. De siste årene har bydd på lange kvelder i gode venners lag og minst like mange lange kvelder bøyd over bøkene. Studentlivet her i Trondheim har gitt meg mulighet til å utfolde meg og blomstre, noe jeg ser tilbake på med stor glede og stolthet. Det er med blandede følelser jeg nå avslutter kapittelet om studenttilværelsen, og begir meg ut på nye eventyr som nyutdannet lektor. Jeg vil gjerne takke alle de flotte menneskene jeg har møtt på min vei: medstudenter på lektorkullet og på utveksling, ansatte på NTNU, frivillige på Studentersamfundet og Lektorstudentene. Dere har alle bidratt til glede og latter, diskusjoner og ny kunnskap, innsikt og vennskap. Tusen takk.

Trondheim, 02.06.2020

Henriette Sandberg

Innholdsfortegnelse

Forord	i
1 Innledning.....	1
1.1 Problemstilling og oppbygging	2
1.2 Om forfatter og romanen.....	3
2 Teoretisk ramme.....	4
2.1 Dekolonialitet.....	4
2.2 Dekoloniale tanker og handlinger.....	7
2.3 Postkolonial teori og dekoloniale perspektiver.....	8
2.4 Dekolonialitet i litteraturvitenskapen.....	9
2.4.1 Eksempler på dekoloniale lesninger	12
3 Resepsjon	14
4 Analyse.....	16
4.1 Tema	16
4.1.1 Økonomi	17
4.1.2 Autoriteter	20
4.1.3 Kunnskap & subjektivitet	26
4.1.4 Rasisme, kjønn & seksualitet.....	32
4.1.5 Oppsummering av bokens tema.....	39
4.2 Form.....	39
4.3 Språk.....	41
4.4 Oppsummering av analysen	43
5 Brytning med kategorier	44
5.1 Hvordan bryter Tante Ulrikkes vei med kategorier	45
6 Et dekolonialt prosjekt	49
Litteraturliste	51
Sammendrag	56
Summary	57
Masteroppgavens relevans for virke som lektor	58

1 Innledning

Litteraturen speiler vår verden. Den sier noe om fortiden og nåtiden, og kanskje noe om fremtiden? Den kan fortelle noe om menneskene som har vært og de som er. Vi kan se oss selv i litteraturen, og lære noe om andre. Dagens globaliserte verden preges av en sterk polarisering og ulikhet. Derfor kan det sies å være viktigere enn noen gang at litteraturen hjelper oss med å få et innblikk i og en forståelse for andre menneskers liv. Debutromanen til Zeshan Shakar (f.1982), *Tante Ulrikkes vei*, er et litterært verk som gir innsikt i andre menneskers liv. I sin tid ytret Georg Brandes at litteraturen skulle sette problemer under debatt for å ikke miste all sin betydning.¹ Med romanen *Tante Ulrikkes vei* gjør Shakar nettopp dette.

Romanen representerer det jeg ser som en ny retning innen litteratur i Skandinavia og kan nevnes sammen med verk av blant annet Athena Farrokhzad (f. 1983), Maria Navarro Skaranger (f. 1994) og Yahya Hassan (1995-2020). Dette er skandinaviske forfattere som har en flerkulturell bakgrunn, og i deres tekster tematiseres blant annet følelsen av å ikke høre til noe sted og det å bli definert som en fremmed i eget hjemland. Forfatteren av og karakterene i *Tante Ulrikkes vei* blir til vanlig snakket og skrevet om, men med sin roman tar Shakar selv ordet i den offentlige samtalen. Han vil fortelle noe om de som ikke får mulighet til å si noe om seg selv. Dette er et trekk som kan sees i flere av tekstene til denne nye generasjonen forfattere i Skandinavia.

I tidsskriftet *Kritiker* (2016) presenterer Iman Mohammed og Khashayar Naderehvandi begrepet dekolonialitet i sammenheng med poesi og litteratur i en skandinavisk kontekst. De håper å kunne starte samtalen om hvordan poesien i seg selv kan dekoloniseres og hvordan poesi kan dekolonisere.² Jeg ser det som interessant å koble romanen *Tante Ulrikkes vei* til dekolonialitet, et relativt nytt forskningsfelt innen litteraturvitenskapen i Skandinavia.

Romanens tematikk og det formålet den er skrevet ut fra gjør denne koblingen aktuell.

Litteraturviter Tonje Vold påpeker i sin bok *Å lese verden*, at det «Å peke på verdens eller

---

¹ «Det, at en Literatur i vore Dager lever, viser sig i, at den sætter Problemer under Debat. [...] At en Literatur Intet sætter under Debat er det samme, som at den er i Færd med at tabe al Betydning». Brandes 1883: 269.

² Mohammed & Naderehvandi 2016: 6. Dekolonial litteratur var utgangspunktet for *Kritiker* nr. 41–42 som ble gitt ut i desember 2016. Initiativtagerne og redaktørene av utgaven er forfatterne Iman Mohammed og Khashayar Naderehvandi.

litteraturens [...] dekolonialitet [...] gjør det mulig å diskutere maktstrukturer i et verk, uten å underordne lesningene generaliserende teorier utviklet i en vestlig kontekst»³. Det å se romanen *Tante Ulrikkes vei* i sammenheng med teori⁴ om dekolonialitet gir altså mulighet til å analysere romanen med en viss distanse fra den vestlige konteksten som ellers omgir romanen, og som romanen i seg selv stiller spørsmål ved og kritiserer. Jeg har i mitt arbeid avdekket at det finnes svært få lesninger med et dekolonialt perspektiv på skandinavisk litteratur, noe som også bidrar til at det er interessant å se romanen relatert til dekolonialitet.

1.1 Problemstilling og oppbygging

Shakar retter et kritisk blikk mot hvordan personer med flerkulturell bakgrunn blir snakket om og til. Videre tar han opp temaer som integreringspolitikken i Norge, krigføring i Midtøsten og debatter om religion og ytringsfrihet. Kritikken kommer også til uttrykk gjennom romanens språk og form, og gjennom hvordan boken skiller seg fra de etablerte kategoriene innen litteraturvitenskapen. I min masteroppgave vil jeg undersøke om måten Shakars roman stiller spørsmål ved de etablerte mønstre i den vestlige hvite verden, gjør at boken kan sies å fungere som et dekolonialt prosjekt. Min problemstilling er:

Hvordan fungerer *Tante Ulrikkes vei* som et dekolonialt prosjekt?

Først vil forfatteren og det valgte verket presenteres kort. Deretter vil den teoretiske vinklingen for oppgaven og sentrale begrep bli definert, etterfulgt av resepsjon. For å undersøke problemstillingen vil jeg analysere romanen ut fra de tre analysepunktene tema, form og språk. Mitt metodiske grunnlag er at jeg har valgt å analysere romanen ut fra disse tre analysepunktene. Videre vil kategoriseringen av romanen diskuteres, dette for å understreke brytningen romanen presenterer i sammenheng med kategorisering. Avslutningsvis vil jeg trekke noen større linjer og rette et kritisk blikk mot mitt eget arbeid.

Et viktig moment i tilknytning til oppgavens metodiske grunnlag er min rolle som forsker, eller den autoriteten med makt over hva som presenteres i oppgaven. I det dekoloniale perspektivet understrekes viktigheten av forskerens handlinger og produksjon, for eksempel

---

³ Vold 2019: 33

⁴ Innen det dekoloniale perspektivet er det en skepsis og kritikk rettet mot begrepet teori, og dekoloniale tenkere ønsker ikke å benytte dette begrepet. Denne diskusjonen vil jeg komme nærmere inn på. Noen steder i teksten har jeg likevel benyttet meg av teoribegrepet for å tydelig kommunisere til leseren hva mitt vitenskapelige utgangspunkt er.

gjennom Gayatri Spivaks skepsis til at forskere skal representere den marginaliserte.⁵ Det har derfor vært viktig for meg å være min egen posisjon som forsker bevisst. Det har vært sentralt for meg å reflektere rundt mitt ståsted og jeg har etterstrebet å ikke fremstå som en representant for den hvite vestlige verden. Samtidig vil jeg vanskelig kunne trå helt ut av den vestlige konteksten, da jeg er vokst opp i en verden gjennomsyret av vesten på så mange nivå og i ulike dimensjoner. Likevel ser jeg det som interessant å legge an det dekoloniale perspektivet for å undersøke den verdenssammensetningen som omgir romanen og meg selv med et kritisk blikk.

1.2 Om forfatter og romanen

Et kartleggingsprosjekt om hverdagen til unge i Groruddalen i regi av NOVA danner rammen rundt handlingen i romanen *Tante Ulrikkes vei*. I boken møter leseren de to tenåringene Jamal og Mo som forteller om sin hverdag til seniorforsker Lars Bakken. Jamal forteller om sin hverdag gjennom innsendte lydopptak og Mo – hans egentlige navn er Mohammed – forteller om sin hverdag per e-post. Helt fra første kontakt er det tydelig at det er stor forskjell på de to guttene. De møter mange av de samme utfordringene, men hvordan de velger å løse dem tegner et kontrasterende bilde. Stovner og nærområdet rundt blokkene i Tante Ulrikkes vei der Mo og Jamal bor, er sentrale plasser for handlingen. Leseren følger guttene gjennom skolegang, familieliv, sosial omgang med venner og alle de små og store tingene livet har å by på for en ungdom.

Tante Ulrikkes vei er Zeshan Shakars første utgivelse, og han ble tildelt Tarjei Vesaas' debutantpris for romanen. Romanen er oversatt til engelsk⁶, og er også blitt lest inn som lydbok. I 2019 ble et stykke basert på boken satt opp av Det norske teateret, og våren 2020 skal Riksteateret på turne i Norge. Det er også planlagt å produsere en TV-serie basert på boken.

---

⁵ Vold 2019: 319

⁶ Eriksen & Aune 2018

2 Teoretisk ramme

Oppgaven tar utgangspunkt i dekolonialitet i et litteraturvitenskapelig perspektiv. I teorikapittelet vil jeg først gjøre rede for dekolonialitet, jeg vil hente inspirasjon fra Walter Mignolos dekoloniale perspektiv og Frantz Fanons tanker. Deretter vil dette vitenskapelige feltet settes i sammenheng med litteraturvitenskap. Dekoloniale tenkere ønsker ikke å benytte begrepet teori om sine perspektiver og tanker.⁷ Årsaken til dette er at de mener det kan medføre at perspektivet vil fanges i en vestlig vitenskapelig kontekst og dermed begrenses av de koloniale mønstrene, og da spesielt innen vitenskapsdiskursen som historisk sett har vært preget av et hvitt, vestlig hegemoni. Enkelte steder har jeg likevel sett det som hensiktsmessig å benytte begrepet teori for å unngå misforståelser.

2.1 Dekolonialitet

Dekolonialitet bygger på den underliggende antagelsen om at effekter av kolonialisering har vært dyptgående, negative og vedvarende. Dekolonialitet er ikke en *hendelse* som fant sted der og da kolonistyrene formelt kom til en ende, men heller en *prosess* som utfordrer den kulturelle og epistemiske arv fra kolonialisme innen vide felt som historie, estetikk og kultur, påpeker forsker Casper Andersen.⁸ Den vedvarende påvirkningen blir blant annet presentert i den peruanske teoretikeren Aníbal Quijanos begrep *kolonialitet*.⁹ Quijano har beskrevet kolonialitet som et maktsystem som produserer «rase»- og kjønns hierarkier på globalt og lokalt nivå, som sammen med kapital, kunnskap og kultur opprettholder et moderne regime for utnyttelse og dominans.¹⁰ Quijano lanserte begrepet kolonialitet for å få fram hvordan de asymmetriske maktforholdene, som kolonialismen innførte, er et uavsluttet kapittel. Quijano hevder at «Kolonialitet utgjør modernitetens bakside og har en like lang historie»¹¹.

Kolonialitet må ikke forveksles med kolonialisme eller det å ha kolonier, selv om begrepene er beslektede. Kolonialisme, i vid forstand, refererer til spesifikke historiske perioder og steder under imperialistisk styre. Kolonialitet refererer derimot til imperialismens strukturelle påvirkning, det vil si den direkte politiske, sosiale og kulturelle dominansen som Europa etablerte i forholdet til de erobrede regionene og landene.¹² Denne formen for kolonial

---

⁷ Shepherd 2018

⁸ Andersen 2018

⁹ Quijano & Ennis 2000

¹⁰ Quijano & Ennis 2000

¹¹ Vold 2019: 33. Quijano sitert av Vold.

¹² Quijano & Ennis 2000

maktstruktur produserte en egen mekanisme for sosial diskriminering gjennom etableringen av en klassifiseringsprosess der ens menneskelige verdi ble bestemt på grunnlag av avvik fra den normative hvite europeiske kropp og tankesett, dette forutsatt at «den andre» i det hele tatt kunne betraktes som bærer av menneskelige egenskaper. Det var ved å iverksette et nedlatende syn på og handlinger mot innbyggerne i koloniene at europeerne kunne se seg selv som opplyst, moderne og menneskelig, i motsetning til en primitiv, usivilisert og på alle måter underordnet motpol.¹³ Når Quijano på 90-tallet introduserte konseptet om kolonialitet, og i sammenheng med begrepet foreslo en frakopling og separasjon fra vestlig epistemologi, så han konseptet som dekolonisering.¹⁴ Begrepene kolonialitet og dekolonialitet henger derfor tett sammen da dekolonialitet handler om å synliggjøre kolonialitet og på den måten oppløse strukturene kolonialitet bidrar til å opprettholde. I det dekoloniale perspektivet er kolonialitet og kolonialisme presentert som en økonomisk og politisk institusjon som førte frem til modernitet, og langt fra å være et sekundært symptom, men heller modernitetens andre ansikt, noe som ofte blir avvist i konvensjonelle fortellinger om modernitet.¹⁵

Det meste av tekster om dekolonialitet stammer fra områder utenfor Europa og Vesten, og bidrag fra latinamerikanske forskere er regnet som svært verdifulle innen felt som kritisk teori, filosofi og etniske studier. Retningen har derfor fått internasjonal oppmerksomhet, og har bidratt til det som er blitt identifisert som en dekolonial bevegelse eller dekolonial vending innen både det epistemologiske domenet og generelt. Quijanos tekster, sammen med andre forskere, tenkere og aktivister fra hele Latin-Amerika, har produsert teori fra et alternativt ståsted: perspektivet til de koloniserte og undertrykkede.¹⁶ Innflytelsesrike forskere innen feltet for dekoloniale studier i tillegg til Quijano er blant annet Walter Mignolo, Enrique Dussel, Santiago Castro-Gomez, Nelson Maldonado-Torres og Ramon Grosfoguel.¹⁷ En stor del av de sentrale tekstene innen dette feltet er skrevet på språk jeg ikke behersker, jeg vil derfor i stor grad lene meg til Walter Mignolos tekster og oversettelser.

---

¹³ Quijano & Ennis 2000

¹⁴ Mignolo 2011: xxv

¹⁵ Shepherd 2018

¹⁶ Muñiz-Reed 2017

¹⁷ Vold 2019: 33, Shepherd 2018

Filosofen og semiotikeren Walter Mignolos arbeider har hatt stor betydning for utviklingen av det dekoloniale feltet, da spesielt utenfor Latin-Amerika.¹⁸ Mignolo omtaler dekolonialitet slik i sin bok *The Darker Side of Western Modernity: Global Futures, Decolonial Options* (2011):

Decoloniality means decolonial options confronting and delinking from coloniality, or the colonial matrix of power. While the decolonial option is not proposed as the option; it is an option claiming its legitimacy among existing ones in the sphere of the political, in the same way that Christianity, Marxism, or liberalism house many options under the same umbrella [...]. And it is an option claiming its legitimacy among existing academic projects, such as postcoloniality, ethnic studies, gender studies, the social sciences and the humanities, and the professional schools; but also it is an option among options offered by macro-narratives such as Christianity, liberalism, and Marxism.¹⁹

Mignolo påpeker *muligheten* til å benytte det dekoloniale perspektiv og at dette ikke betyr at det dekoloniale skal konvertere alle felt. Dekolonial tenkning, perspektiver og forskning er ikke fundamentalistisk hevder han, men presenterer og gir en mulighet til å kunne vike fra kolonialitet. Videre i boken tar Mignolo for seg koblingen mellom modernitet og kolonialitet:

The basic thesis—in the specific universe of discourse as just specified—is the following: "modernity" is a complex narrative whose point of origination was Europe; a narrative that builds Western civilization by celebrating its achievements while hiding at the same time its darker side, "coloniality". Coloniality, in other words, is constitutive of modernity—there is no modernity without coloniality.²⁰

For Mignolo er det sentralt i forståelsen av dekolonialitet at modernitet og kolonialitet er to sider av samme sak. Denne tankegangen er i tråd med Quijanos tanker presentert tidligere i kapitlet. For å forklare sammenhengen nærmere, går Mignolo inn på det som Quijano presenterer som «Patrón colonial de poder», «Colonial matrix of power» eller den koloniale maktmatrisen. Den koloniale maktmatrisen blir beskrevet som fire sammenhengende domener: kontroll av økonomien, kontroll av autoriteter, kontroll av rase, kjønn & seksualitet, og kontroll av kunnskap & subjektivitet.²¹

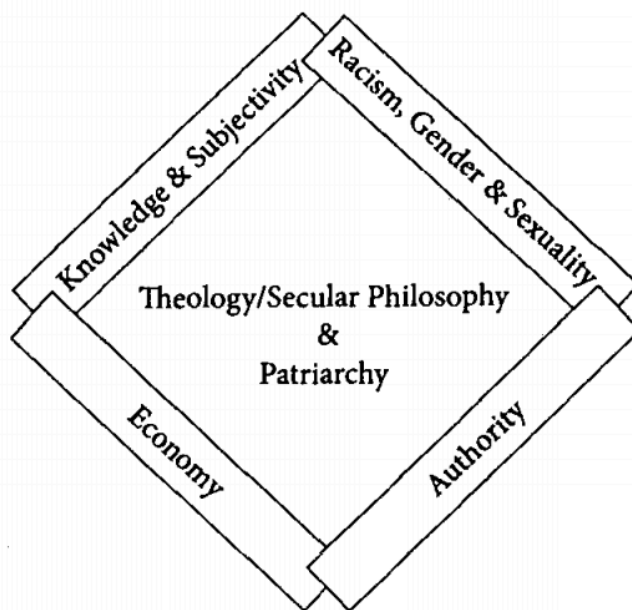
---

¹⁸ Shepherd 2018

¹⁹ Mignolo 2011: xxviii

²⁰ Mignolo 2011: 3

²¹ Mignolo 2011: 8

1 Schematic visualization of the colonial matrix of power.

Figur 1: Mignolos modell av den koloniale maktmatrisen (Mignolo 2011: 9)

De fire domenenene blir understøttet av verdens teologiske og etterhvert sekulære filosofi, og patriarkatet. Mignolo påpeker at det historiske grunnlaget for den koloniale maktmatrisen var teologisk. Dette ved at kristendom fikk forrang fremfor andre religioner.²² Samtidig begynte «raseinndelingen» mellom spanjoler, afrikanere og urbefolkning å utvikle seg i «den nye verden»²³. På 1800-tallet ble blod som en markør på «rase» og rasisme endret til hudfarge, og teologi ble byttet ut med sekulær filosofi og vitenskap.²⁴ Den koloniale maktmatrisen viser hvordan den moderne verden er gjennomsyret av kolonialitet.

2.2 Dekoloniale tanker og handlinger

De siste årene har det vært debatt om europeisk kolonial kulturarv og ønsker om å dekolonisere institusjoner, offentlige områder, pensum ved universiteter og ulike former for kunnskap.²⁵ Disse ideene og denne sosiale bevegelsen har oppstått utenfor Europa, og derfra funnet vei inn i den offentlige samtalen og akademiske diskurser i Europa. Et eksempel på

²² Mignolo 2011: 8

²³ Mignolo bruker selv «in the New World». Basert på det dekoloniale perspektivet ser jeg det som viktig å unngå uttrykk som dette da slik språkbruk er med på å skape en distanse mellom oss og dem.

²⁴ Mignolo 2011: 8

²⁵ Andersen 2018

dekoloniale tanker og handlinger er «Rhodes Must Fall»-bevegelsen. Denne bevegelsen begynte med studenter som protesterte på University of Cape Town i mars 2015. De stilte krav til dekolonialisering av høyere utdanning og selve campusene i Sør-Afrika. Denne bevegelsen spredte seg til andre campuser og byer i Europa, for eksempel ved Oxford University.²⁶ Dekolonialitet dreier seg i stor grad om handling. Det å stille spørsmål ved og endre de systemene og mønstrene verden i dag følger. Disse tankene og ideene er ikke nye. For eksempel insisterte Mahatma Gandhi i sin tid på at en frigjøring krevde avvisning av vestens universelle påvirkning.²⁷

2.3 Postkolonial teori og dekoloniale perspektiver

Postkolonial teori og dekoloniale perspektiver og tanker er beslektede, men har noen grunnleggende ulikheter. Mignolo påpeker at:

Although both projects drink from the same fountain they are grounded in a different genealogy of thoughts and different existentia [...]. By this I mean that geo-historical and bio-graphical genealogies of thoughts are at the very inception of decolonial thinking.²⁸

Mignolo poengterer at Sør-Asia, Australia, Sør-Afrika og andre britiske og franske kolonier har identifisert seg med og tatt i bruk postkolonialitet i større grad, enn den engelsk- og fransktalende Karibia. Det er en lang tradisjon for dekolonial tenkning i Karibia som går tilbake til blant annet C. L. R. James, Aimè Cesaire og Frantz Fanon, og denne tradisjonen oppstod før fransk poststrukturalisme og postmodernisme som gjorde ideen om postkolonialisme og postkolonialitet mulig.²⁹ Disse personene har lagt grunnlaget for mange av dagens tanker, og konseptet dekolonialitet kan derfor spores flere årtier tilbake. Mignolo understreker at han ikke ønsker en konkurranse mellom dekolonialitet og postkolonialitet vedrørende hvilken retning som er overlegen. Han ønsker å se de to perspektivene som komplementære retninger med samme mål om sosial endring og det å avdekke kolonialitet.³⁰

---

²⁶ Andersen 2018.

Opptøyene i Charlottesville august 2017 kan brukes som et eksempel der dekoloniale handlinger ikke gikk like fredelig for seg. Grobunnen for disse opptøyene var nemlig fjerningen av en statue av Robert Edward Lee. Denne fjerningen var det mange i det høyreekstreme miljøet som motsatte seg og det ble dermed organisert en demonstrasjon der blant annet medlemmer av nynazistiske organisasjoner og Ku Klux Klan var til stede. I etterkant opprettet MakeItRight-bevegelsen en «10 most unwanted statues»-liste: <https://independentmediainstitute.org/make-it-rights-10-most-unwanted-statues/>

²⁷ Andersen 2018

²⁸ Mignolo 2011: xxiii

²⁹ Mignolo 2011: xxvi

³⁰ Mignolo 2011: Xxvi-xxvii

Siden det finnes få lesninger av skandinavisk litteratur i et dekolonialt perspektiv, synes jeg det var aktuelt å legge dette perspektivet til grunn for min utforsking av *Tante Ulrikkes vei*. Så vidt meg bekjent er det foreløpig ikke publisert noen dekoloniale lesninger av *Tante Ulrikkes vei*, derimot kjenner jeg til flere lesinger av romanen i et postkolonialt perspektiv. Det er interessant å undersøke hvordan det dekoloniale perspektivet kan bringe ny innsikt, både til en analyse av en roman som *Tante Ulrikkes vei*, men også til det litteraturvitenskapelige feltet.

2.4 Dekolonialitet i litteraturvitenskapen

I likhet med blant annet politikk og økonomi, ble også estetikk og kultur kolonisert. Estetikken og kulturen bærer også i dag preg av kolonialitet da det fortsatt regjerer et kulturelt hegemoni. Det dekoloniale perspektivet har som mål å implementere tanker, historier og perspektiver, som reformulerer grunnleggende spørsmål innen filosofi, teori og tenkning. Innen kunst og kultur har begrepene *dekolonial aesthesis* og *dekolonial ästhetik* blitt sentrale begrep.³¹ Mignolo poengterer at *aesthesis*³², et gammelgresk ord som i hovedsak forklarer det å sanse, ble absorbert inn i Immanuel Kants konsept *ästhetik* – estetikk. Mignolo understreker at Kants teoretisering av *ästhetik* ble til koloniseringen av begrepet *aesthesis*, en prosess som ledet til en devaluering av sanseopplevelser utenfor de europeiske *ästhetik*-kategoriene. I følge Mignolo etablerte Kants arbeid europeiske standarder, som igjen ble sett på som universale. Mignolos konsept, *dekolonial aesthesis*, presenterer en konfrontasjon med det moderne estetikk-begrepet til Kant, «[...] and its aftermath (postmodern and altermodern aesthetics) to decolonise the regulation of sensing all the sensations to which our bodies respond, from culture as well as from nature»³³. Dekolonialitet gjør seg gjeldende innen litteraturvitenskapen gjennom blant annet *dekolonial aesthesis*. Mignolo hevder at det er viktig å skape et skille mellom estetikk og *aesthesis* for å kunne vike fra den koloniale makten som styrer produksjon og analyse av estetikk i stor grad.³⁴ Litteratur og annen kunst er derfor mulige veier å ta for å starte prosessen med å koble fra (eng. de-link) de grunnleggende teoretiske, epistemologi og hermeneutiske fundamentene fra vestlig modernitet/kolonialitet.

---

³¹ Mignolo & Vázquez 2013

³² Lexico 2020. Fra gammelgresk *αἴσθησις*. Som betyr å sanse, persepsjon, følelse.

³³ Mignolo & Vázquez 2013

³⁴ Mignolo & Vázquez 2013

I sammenheng med litteraturvitenskap vil begrepet dekolonialitet også dreie seg om måter å analysere eller produsere en tekst på. I produksjon av dekolonial litteratur er det å skrive kritiske tekster om det globale systemet, som historisk er preget av imperialism og makt, sentralt.³⁵ Dette perspektivet har mye til felles med Edward Saids begrep orientalisme og hans kritikk av vestlig vitenskaps representasjon av og litteratur om «den andre». Dette ved at Said ønsket at Orienten skulle skape en diskurs av og om seg selv. Slik Said ser det har ikke Orienten mulighet til å representere seg selv, fordi den blir representert av andre.³⁶ Gjennom å produsere dekolonial tekst, tekst som stiller spørsmål ved det etablerte, vil det åpnes opp for at individet kan representere seg selv. Forsker og forfatter Mara Lee redegjør for dette perspektivet i sin doktorgradsavhandling *När andra skriver: skrivande som motstånd, ansvar och tid* (2014). Hennes avhandling er både en teoretisk studie som prøver å lage nye konsepter, og et narrativ som forteller historien om å skrive som «den andre».³⁷ Lee forsøker i sin avhandling «att göra teori»: hun forsøker å skape redskap og selv ta i bruk disse.³⁸ Avhandlingen tar utgangspunkt i postkolonial og feministisk teori. Lee er i hovedsak inspirert av *Écriture féminine* og Héléne Cixous.³⁹ Skrivning som motstand kan betraktes som en dekolonialt handling ved at forfatteren av teksten presenterer en motsats mot de etablerte koloniale mønstre.

Dekolonialitet gjør seg også gjeldende innen litteraturvitenskapen ved at sentrale teoretikere og forskere som C. L. R. James, Aimé Césaire, Homi K. Bhabha og Frantz Fanon er viktige inspirasjonskilder. Disse er også sentrale figurer i litteraturvitenskapen generelt. I de tekster jeg har støttet meg til i denne oppgaven er Fanon brukt i størst grad. Fanon (1925–1961) var psykiater, filosof, revolusjonær og forfatter, født i den franske kolonien Martinique. For Fanon var det å skrive en måte å håndtere og prøve å endre den hegemoniske hvite verden. Fanon skriver om avkolonisering og nasjonalisme, om verdens logikk og muligheter, om psykologisk, økonomisk og politisk frihet fra imperialismens strukturer. I 1952 publiserte han boken *Peau noire, masques blancs* (*Svart hud, hvite masker*), en tekst som skulle komme til å få stor innflytelse i den vitenskapelige diskursen – og kanskje i større grad de siste tiårene når

---

³⁵ Smith 2012: 35-40

³⁶ Said 1994: 31

³⁷ Lee 2014

³⁸ Lee 2014: 13

³⁹ Lee 2014: 13-14

den virkelige aksepten, og ikke bare en hul hyllest⁴⁰, for hans arbeid har vokst. I 1961, kort tid før sin død, utgir Fanon *Les Damnés de la terre (Jordens fordømte)*, en bok som for alvor etablerte Fanon som en ledende skikkelse innen ulike teoretiske retninger og skoler. Fanon får etter utgivelsen ord på seg for å være «den tredje verdens røst» – en betegnelse som i seg selv er problematisk.⁴¹

*Svart hud, hvite masker*⁴² er en psykoanalytisk fortolkning og fenomenologisk studie av den hegemoniske hvite verden.⁴³ Bokens stil kan minne om Simone de Beauvoirs *Le Deuxième Sexe* (1949). Jean-Paul Sartre og hans fenomenologi og politiske eksistensialisme har en sentral plass i teksten. I boken er Fanon i dialog med en rekke viktige filosofiske tenkere.⁴⁴ Innen dekolonialitet i litteraturvitenskapen er Fanons perspektiver og betraktninger i *Svart hud, hvite masker* relevante. I min oppgave vil spesielt det Fanon skriver om *den hvite verden, den svartes levde erfaring og den hvites blikk* være aktuelt.

Fanon refererer ofte til *den hvite verden*. I hans tekster skildres en verden der den hvite systematisk bestemmer vilkårene, og der alle de som ikke passer inn i kategorien hvit er plassert på utsiden:

Den vita världen, den enda hedervärda världen, vägrade mig tillträde. En man förväntades uppträda som en man. Jag förväntades uppträda som en svart man – eller åtminstone som en neger. Jag anropade världen och världen berövade mig min entusiasm. Jag uppmanades att begränsa mig, krympa mig.⁴⁵

Det kommer alltid att finnas en värld – en vit värld – mellan er och oss...⁴⁶

Innen dekolonial tenkning og perspektiver er betraktningen om den hvite verden sentral. Dette vises blant annet i Mignolos modell for kolonial maktmatrise ved at han påpeker den hvite verdens dominans. Fanon gjør også rede for den uønskede hegemoniske dikotomien mellom svart og hvit. Fanon kritiserer den svarte som vil bli hvit. Han kritiserer også den svarte som tar på seg eller hevder svartheten, da han mener de har akseptert kolonialismens rasistiske

---

⁴⁰ Storpolitiske og lokale historisk-politiske hendelser i hvite, vestlige verden førte til at Fanon ikke vant innpass i siste halvdel av 1900-tallet. De siste tiårene har han i større grad blitt anerkjent for sine tekster og prosjekter. Dette kan blant annet sees i økningen av bøker publisert om hans liv og virke.

⁴¹ Med uttrykk som «den tredje verden» bekrefter man det at det er et skille mellom «vår verden» og «den tredje».

⁴² I denne oppgaven vil jeg benytte meg av den svenske oversettelsen av *Peau noire, masques blancs* av Stefan Jordebrandt da jeg ikke behersker fransk. Deler av boken er oversatt til norsk av Remi Nilsen, for å unngå flere forskjellige oversettelser forholder jeg meg til den svenske.

⁴³ Hudis 2015: 10

⁴⁴ Blant annet Hegel, Marx, Nietzsche, Freud og Césaire er Fanon i dialog med i *Svart hud, Hvite masker*.

⁴⁵ Fanon 1995: 111

⁴⁶ Fanon 1995: 117

holdninger. Fanon uttrykker at det å ta utgangspunkt i svart-hvit eller «raser» bryter med hans grunnleggende syn på verden. Han hevder at «raser» er historisk og språklig skapte størrelser.

I Fanons tekster kommer hans erfaring, *den svartes levde erfaring*, til uttrykk. Dette er også navnet på det siste kapittelet i *Svart hud, hvite masker*, og et viktig aspekt av Fanons kritikk og tanker. Han påpeker hvor verdifull den levde erfaringen er, og at en ikke fullt og helt kan forstå rasisme og «rasestrukturer» uten å ha følt hvordan det påvirker subjektet. Fanon retter i dette kapittelet blikket mot seg selv og den erfaringen han sitter inne med. Som en del av den levde erfaringen refererer Fanon ofte til *den hvites blikk*:

Och så kom tillfället då jag mötte den vites blikk. En tidligare okänd tyngd pressade ner mig. Den verkliga världen ifrågasatte min värld. I den vita världen får den färgade svårigheter att utveckla sitt kroppsschema.⁴⁷

Jag träder långsamt in i världen, van vid att inte längre aspirera på något uppdykande. Jag kryper fram. Jag dissekeras redan av de vita blickarna, de enda sanna blickerna. De *fixerar* mig. Efter att ha justerat sina mikrotomer skär de objektivt sett bort stora stycken av min verklighet. Jag skärskådas, förråds. Jag känner och ser i dessa vita blickar att det inte är en ny människa som anländer, utan en ny människotyp, et nytt släkte. En neger!⁴⁸

Det hvite blikket er forklart som det blikket den hvite ser den svarte med, men også det blikket den svarte ser seg selv med. Det hvite blikket blir dermed et internalisert blikk ved at den svarte opptar den hvites blikk i sin egen selvforståelse.

Fanon sine beskrivelser av og teorier om verden og dens strukturer er formålstjenlige og aktuelle å ha med seg i møte med den skandinaviske flerkulturelle litteraturen generelt, og tekster som tar opp dekolonialitet spesielt. I min oppgave vil Fanons perspektiver og begreper bli brukt videre i analysen av *Tante Ulrikkes vei*.

2.4.1 Eksempler på dekoloniale lesninger

Jeg ønsker her å rette oppmerksomheten mot dekoloniale lesninger i et nordisk perspektiv. Gerd Karin Omdals tekst *Visuell og språklig dekolonialisering i Athena Farrokhzads Vitsvit (2013) (2018)* og Maïmouna Jagne-Soreau *Halvt norsk, äkta utlänning. Maria Navarro Skaranger ur ett postnationellt perspektiv (2018)* er aktuelle eksempler på dekoloniale lesninger i et nordisk perspektiv. I sine lesninger benytter tekstforfatterne dekoloniale perspektiver sammen med andre teorier og perspektiver. Omdal og Jagne-Soreau sine tekster

---

⁴⁷ Fanon 1995: 108

⁴⁸ Fanon 1995: 112

har vært nyttige for meg i forbindelse med oppgaven. Indirekte ved at de presenterer en ny måte å snakke om nyere flerkulturell skandinavisk litteratur, og mer direkte har tekstene bidratt med begreper og teoretiske perspektiver som jeg støtter meg til i oppgaven.

I boken *Å lese verden* gjør også Tonje Vold en type dekolonial lesning av flerkulturell skandinavisk litteratur. Denne boken har vært nyttig ved at Vold presenterer sentrale tema i *Tante Ulrikkes vei* og gir en innledende presentasjon av det dekoloniale perspektivet. Jeg vil støtte meg til flere av Volds resonnement i analysen. Volds verk vil presenteres mer nøye i kapittel 3.

3 Resepsjon

Det er ikke etablert en forskningstradisjon om *Tante Ulrikkes vei* da boken fortsatt kan omtales som fersk i et forskningsperspektiv. Det er skrevet få vitenskapelige tekster om romanen, og da hovedsakelig masteroppgaver. Karina Baugers masteroppgave «Utenforskap. En tematisk analyse av språk, grenser og identitet i Zeshan Shakar sin roman *Tante Ulrikkes vei* (2017)» (2019) er blant disse. I sin oppgave undersøker Bauger hvordan utenforskap tematiseres i romanen, og hun analyserer hvordan temaene språk, identitet og grenser produserer utenforskap på ulike måter i teksten forankret i sosiologisk og postkolonial teori. En annen relevant masteroppgave å nevne er Joakim Tjøstheim sin oppgave «Varianter av virkelighet. Nasjonstemaet og personlig og kollektiv identitet i *Tante Ulrikkes vei* (2017) av Zeshan Shakar og *Allt jag inte minns* (2015) av Jonas Hassen Khemiri» (2019). Tjøstheim tar hovedsakelig utgangspunkt i teorier om nasjonen og sosialkonstruktivistiske teorier om språk og identitet. Oppgavens mål er å forstå hvordan de to tekstene forholder seg til forestillingen om det nasjonale fellesskapet. Disse masteroppgavene presenterer andre innfallsvinkler teoretisk, likevel er det tekster som har vært nyttige i mitt arbeid blant annet ved at de skriver utfyllende om romanens tema, noe som også er sentralt i min oppgave. Hanna Værum Anda sin masteroppgave ««Oss» og «Dem». Språk, stereotyper og språkideologier i *Alle utlendinger har lukka gardiner* og *Tante Ulrikkes vei*» (2019) er relevant å nevne med tanke på at språk er en av analysepunktene jeg analyserer romanen ut fra. Andas masteroppgave er ikke en litterær analyse, men omhandler språk, språklige og sosiale stereotyper, samt (språk)ideologiske forståelsesmåter. Jeg har i skrivende stund ikke funnet noen oppgaver eller vitenskapelige tekster som har tatt for seg *Tante Ulrikkes vei* i et dekolonialt perspektiv.

Tonje Vold publiserte i 2019 boken *Å lese verden. Fra imperieblikk og postkolonialisme til verdenslitteratur og økokritikk*. Hun presenterer både nyere og eldre litteraturteori og lesninger av litterære verk. Vold viser hvordan litteraturen kan leses mot en hjemlig og en global horisont.⁴⁹ Hun understreker i tillegg viktigheten av litteraturens etiske, politiske og eksistensielle potensialer, og fremhever gjennom boken «[...] at det er avgjørende å lese på tvers av nasjoner og kontinenter for å lese verden – og forstå sin egen plass i den»⁵⁰. I boken introduserer hun blant annet *Tante Ulrikkes vei* i kapittelet «Som en nasjonalsang fra overalt. Den postnasjonale litteraturen».⁵¹ Vold tar for seg velferdsstatens rolle i *Tante Ulrikkes vei*,

---

⁴⁹ Vold 2019: 11

⁵⁰ Vold 2019: 12

⁵¹ Vold 2019: 277-337

samt hvordan verdenssituasjonen påvirker karakterene og de tema som tas opp. Hun går også inn på hvordan forskningen i regi av NOVA og Lars Bakken påvirker karakterene og romanen på flere plan. Heimstaddiktingens rolle og hvilke tradisjoner romanen skriver seg inn i kommenteres også. Vold undersøker også Ivo de Figueiredos dokumentar *En fremmed ved mitt bord* (2016), Mahmona Khans antologier *Tilbakeblikk* (2009) og *Utilslørt* (2011), Maria Navarro Skarangers roman *Alle utlendinger har lukka gardiner* (2015) og Yahya Hassans diktbok *Yahya Hassan* (2013) i samme kapittel. De valgte verkene i dette kapitlet plasserer hun i en internasjonal litteraturhistorisk og litteraturteoretisk kontekst, og hun ser dem i sammenheng med temaer som blir diskutert i de andre kapitlene av boken. Vold betegner disse verkene som diasporalitteratur, fremfor innvanderlitteratur eller modererte begrep som migrasjonslitteratur.⁵²

---

⁵² Vold 2019: 281

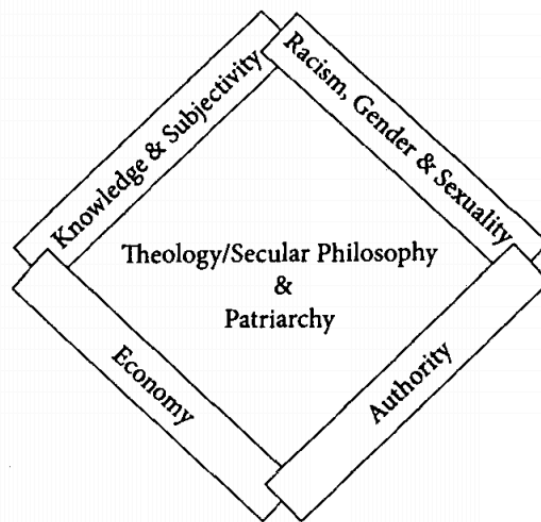
4 Analyse

Som beskrevet innledningsvis har jeg valgt de tre analysepunktene tema, form og språk, disse utgjør mitt metodiske grunnlag. De tre analysepunktene har jeg valgt fordi de kan bidra til å åpne opp teksten, samtidig som de kompletterer hverandre. Jeg vil starte med å ta for meg romanens tema og se på hvordan det sentrale meningsinnholdet kan kobles til dekolonialitet. Den største delen av analysen er viet dette analysepunktet. For å systematisere analysen av hvordan romanens tema understøtter oppgavens problemstilling, vil jeg bruke Mignolos modell, som jeg presenterte i teorikapittelet. Med utgangspunkt i inndelingen *økonomi, autoriteter, kunnskap & subjektivitet* og *rasisme, kjønn & seksualitet*, vil jeg ved hjelp av utdrag fra romanen eksemplifisere hvordan Shakar bruker teksten til å stille kritiske spørsmål til de etablerte mønstrene i verden og ved kolonialitet. Deretter vil jeg undersøke hvordan romanens form og språk bidrar til at romanen fungerer som et dekolonialt prosjekt.

4.1 Tema

Tante Ulrikkes vei er en tankevekkende oppvekstskildring fortalt av to gutter fra Stovner. Det sentrale meningsinnholdet i romanen kan sies å dreie seg om klasse, kjønn, sosioøkonomisk status, familie og familierelasjoner, nærmiljøet, kjærlighetsforhold, etnisitet, religion, utdanning, politikeres retorikk og storsamfunnet. Det kommer også tydelig frem gjennom romanens tema hvordan majoritetens uvitenhet, ignoranse og fordommer har innvirkning på oppveksten og mulighetene til barn og unge med flerkulturell bakgrunn. Gjennom de tema *Tante Ulrikkes vei* tar for seg stiller romanen spørsmål ved de etablerte koloniale mønstre i Norge og verden. Romanen kan derfor sies å ha et dekolonialt perspektiv tematisk sett.

1 Schematic visualization of the colonial matrix of power.

4.1.1 Økonomi

Flere deler av romanen omhandler tema som klasse, familie og sosioøkonomisk status, og er dermed nært relatert til domenet *økonomi* i Mignolos modell. Mignolo påpeker hvordan dagens globale økonomi, basert på en kapitalistisk mentalitet, er en fortsettelse av den atlantiske økonomien og profitten fra kolonitiden.⁵³ Shakar belyser økonomiens innvirkning på individet på mikro- og makronivå, og han presenterer spørsmål om økonomi i klartekst og i mer skjulte former.

Leseren får gjennom fortellingen en innsikt i hverdagslivet til innbyggerne på Stovner, og en innsikt i økonomi på et mikronivå. Den sosioøkonomiske statusen til Mo og Jamal tematiseres, i tillegg innlemmer Shakar andre karakterer, noe som bidrar til en reflektert og mangfoldig fortelling om en gruppe mennesker som ofte blir samlet i en og samme sekk til tross for store ulikheter.⁵⁴ Dette mangfoldige bildet er også med på å understreke at det ikke nødvendigvis er en klar sammenheng mellom sosioøkonomisk klasse og etnisitet. Leseren blir kjent med personene i Tante Ulrikkes vei, og ikke bare de generaliserende stereotypene som blir beskrevet i media, forskning og offentligheten generelt.⁵⁵

⁵³ Mignolo 2011: 184, 32

⁵⁴ Shakar 2017: 8

⁵⁵ Men hvem er nå denne tanten veien og romanen er oppkalt etter? Navnet på gaten kommer fra Gunnar Heiberg som skrev om tante Ulrikke i sitt første skuespill.⁵⁵ Hovedskikkelsen i skuespillet er den radikale og modige tante Ulrikke som holder en tale for sosial frigjøring og for rettferdighet. Tante Ulrikke er basert på kvinnesaksforkjemperen Aasta Hansteen, og ikke mye ulikt fra Shakar stilte hun spørsmål ved verdens mønstre i

Mo og Jamal tar ofte opp økonomiske problemstillinger når de beskriver sine liv til forsker Lars Bakken. Mo vokser opp med mor, far og to yngre søsken. Familien har dårlig råd, men Mo bor i et stabilt og trygt hjem. Foreldrene viser interesse og er opptatt av hans fremtid. Foreldrene ønsker at Mo skal komme seg opp og frem, så han kan forlate Stovner og alle de utfordringene som er tilknyttet livet i den lave sosioøkonomiske klassen.⁵⁶ Mignolo understreker hvordan dårlig økonomi ekskluderer mennesker fra å følge med i den moderne utviklingen og dermed holdes nede.⁵⁷ Foreldrene til Mo ser studier, som videre gir mulighet til en stabil og godt betalt jobb, som en løsning. Derfor tilpasser hele familien seg i stor grad, både økonomisk og på andre måter, for at Mo skal studere og oppnå gode resultater. For eksempel sover faren på sofaen så Mo kan få sitt eget soverom å lese uforstyrret i. Familiens sparepenger blir også brukt på en datamaskin til Mos studier. På den måten er Mo avhengig av familiens godvilje og oppofringer, og står på en måte i gjeld til familien. Det at Mo fortsatt bor hjemme som student er også med på å belyse den økonomiske situasjonen, da det vanligste for norske studenter er å flytte ut hjemmefra ved oppstart av studier.

I nabooppgangen, i en identisk treroms-leilighet, bor Jamal i en dysfunksjonell familie. Gjennom romanen blir vi kjent med Jamal som er tøff på gata, men hjemme er det han som må ta det meste av ansvaret for både lillebroren Suleiman, sin syke mor, husarbeidet og økonomien.⁵⁸ Jamals far er ikke med i bildet, og tilbakeblikk forteller om en voldelig far og morens sviktende psykiske helse. Jamal forteller ofte om sin vanskelige familiesituasjon og hvordan familien er helt avhengig av økonomisk støtte fra staten. Familiens vanskelige økonomiske situasjon kan sees som én av årsakene til at Jamal avbryter skolegangen på Bredtvet videregående skole, da han ønsker å jobbe og tjene penger isteden. Jamal deler opp lønnen sin til familien og til seg selv, og etter hvert tar mammaen det for gitt at han har en inntekt. Jamal er innom flere typer jobber, hvorav han lengst arbeider ved et bilverksted der han arbeider svart, noe som gjør at han er ekskludert fra flere velferdsordninger inkludert sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pensjonssparing. Jamal vurderer også å selge dop for å tjene penger, men ser at om han må i fengsel vil det få store konsekvenser for familien. Familiens vanskelige økonomiske situasjon vises også gjennom det at lillebroren til Jamal ikke alltid har med matpakke eller har med mat av dårlig ernæringsmessig kvalitet, er for

---

sin samtid. Oslo Kommune ga navnet til denne veien på Stovner basert på karakteren tante Ulrikke (Oslo Byleksikon (u.å.)).

⁵⁶ Shakar 2017: 7-8

⁵⁷ Mignolo 2011: 15

⁵⁸ Shakar 2017: 114-116

dårlig kledd til utedager i barnehagen og på skolen, og ofte går med klær som lukter urin. Familien har ikke råd til egen vaskemaskin og den i blokken er kun er tilgjengelig noen dager i uka på bestemte tider. En variert garderobe tilpasset årstidene er det heller ikke penger til. Jamals fortvilelse over mammaens manglende tilstedeværelse og familiens økonomiske situasjon kommer ofte til uttrykk:

Jeg roper til hun sånn: «Hva faen, skal ikke du være forelder liksom? Hæ? Er ikke det her din ansvar a, faen?»⁵⁹

Han bare: «Seriest, skaff deg abonnement a, mann.»

«Det er dyrt», sier jeg til han.

«Kom igjen a, du klarer 300 spenn i måneden da.»

Da, jeg bare, jeg klarer ikke være fake eller noe mere, liksom, hele stemmen min var fucka, jeg bare: «Rash, jeg sverger, jeg veit ikke hva jeg skal gjøre ass. Ting er skikkelig fucka nå. Jeg må ha jobb og sånn.»

Liksom, jeg sjofa han skjønnte jeg ikke kodd, og han blir helt seriøs, liksom, står der og klør på hodet sin, og så han sier: «Spør moskeen.» Jeg bare: «Hva skal moskeen hjelpe med for jobb liksom?» Han sier: Dem har noen flus for å hjelpe ungdommer som ikke er på skole og har problemer og sånn.» Jeg bare: «Hva slags hjelp mener du?» Han sier: «Jeg veit ikke, jeg skal sjekke med Mustafa. Han kjenner folka der mest.»⁶⁰

Gjennom Jamals historie får leseren innsikt i hvordan Jamal føler seg fanget av familiens dårlige økonomi. Han har ikke råd til å begynne på videregående igjen, for da har han ingen inntekt til å støtte familien med. Samtidig har han heller ikke mulighet til å komme seg i skikkelig arbeid uten en utdanning. Jamal ender med å bli rekruttert av moskeen som gir han studiestøtte i bytte mot udefinerte krav og gjenytelser. Denne støtten blir etterhvert kuttet når moskeen havner i konflikt med staten, som i denne situasjonen utgjør en autoritet. Jamals økonomiske forhold viser tydelig det Mignolo peker på når han poengterer at dårlig økonomi fratrar personer muligheten til å følge med i utviklingen.

Mignolo påpeker i sin modell hvordan økonomi og det kapitalistiske globale systemet reproducerer koloniale konstellasjoner.⁶¹ Ved å ta for seg guttenes oppvekstvilkår og klassetilhørighet på et individnivå stiller Shakar spørsmål ved hvordan verden er rigget etter sosioøkonomisk status, og hvordan det er svært vanskelig å klatre oppover på den sosioøkonomiske rangstigen, selv i Norge som skårer relativt høyt på sosial mobilitet.⁶² Det at Mo etterhvert begynner å studere samfunnsøkonomi ved UiO kan sies å være et paradoks ved at han studerer de økonomiske mønstrene som holder han, og andre i liknende økonomisk situasjon, nede.

---

⁵⁹ Shakar 2017: 325

⁶⁰ Shakar 2017: 338

⁶¹ Mignolo 2011: 6-7, 17-19, 35, 36

⁶² Kirkeberg & Epland 2018

På et makronivå tegner Shakar opp hvordan samfunnets og verdens økonomiske system kan begrense og styre liv. Mignolo påpeker at dagens økonomi er et direkte resultat av koloniseringen. I tillegg har det økonomiske domenet en særlig koloniserende dimensjon ved at også mennesker ble regnet som kapital:

Thus, hidden behind the rhetoric of modernity, economic practices dispensed with human lives, and knowledge justified racism and the inferiority of human lives that were naturally considered dispensable.⁶³

Et eksempel fra romanen om en kolonial verdensøkonomi er den kritikken Amnesty og Maria, kjæresten til Mo, retter mot kleskjeden H&M:

«Selvfølgelig er det kjipt, Mo. H&M asså, herregud, har du ikke fått med deg hva slags forhold de som lager klærne i Kambodsja, lever under? De er som moderne slaver. De har ingen rettigheter [...]».⁶⁴

For å sette det på spissen er de mange undertrykkende og fastsatte mønstrene, som er et direkte eller indirekte resultat av økonomi, en fortsettelse av kolonistyrene i mer kamouflerte former. Mignolo påpeker at:

Decolonial thinking and options (i.e., thinking decolonially) are nothing more than a relentless analytic effort to understand, in order to overcome, the logic of coloniality underneath the rhetoric of modernity, the structure of management and control that emerged out of the transformation of the economy in the Atlantic, and the jump in knowledge that took place both in the internal history of Europe and in between Europe and its colonies.⁶⁵

Mignolo understreker også hvordan økonomisk makt gir makt innen de andre domene autoritet, kunnskap og subjektivitet, og rasisme, kjønn og seksualitet. Denne sammenhengen vil påpekes videre i analysen.

4.1.2 Autoriteter

Gjennom hele handlingen forteller Mo og Jamal om møter med ulike *autoriteter*.⁶⁶ Det gjelder alt fra lærere og rektor på skolen, politikere og statsministeren, og statlige institusjoner og styresmakter på et globalt nivå. Guttenes møte med mange av disse autoritetene forteller om fastlagte mønstre som er med på å opprettholde kolonialitet, altså det å opprettholde et

---

⁶³ Mignolo 2011: 6

⁶⁴ Shakar 2017: 386

⁶⁵ Mignolo 2011: 10

⁶⁶ Hvordan autoriteter styrer og begrenser livet til «den andre» tematiseres også i litteratur av andre skandinaviske forfattere. Eksempler her er Yahya Hassan og Athena Farrokhzad. Førstnevnte kritiserer og går hardt ut mot autoriteter lokalt, nasjonalt, globalt og religiøse autoriteter i sin første diktsamling *Yahya Hassan* (2014). Hassans dikt er tungt ladet med den levde erfaring av å bli sett på som «den andre». Farrokhzad tematiserer i *Vitsvit* (2013) en kritikk mot strukturell hegemonisk makt gjennom tema som revolusjon, migrasjon, krig, rasisme og språk.

moderne regime for utnyttelse og dominans.⁶⁷ Autoritetene har forutinntatte holdninger og meninger om Jamal og Mo, noe som påvirker og begrenser deres muligheter i livet. Mignolo påpeker i sin modell at domenet autoritet blir forsterket og holdes oppe av de andre domenene i modellen og at autoriteter blir kontrollert av kunnskap. Spesielt tanken om at penger er lik kontroll over autoritet understrekes.⁶⁸ Mignolo understreker også at konsentrasjonen av makt over domenene autoritet og økonomi er mer overveldende i dag enn tidligere.⁶⁹

Skolen som autoritet

Shakar stiller spørsmål ved det norske skolesystemet ved å presentere den hvite, forutinntatte skolen der hverken Mo som er en topperlev eller Jamal som har dårlige skolerresultater passer inn. Skolen og skolesystemet blir et eksempel på en autoritet som opprettholder den koloniale maktmatrisen. Et eksempel er når Mo skal begynne i åttendeklasse:

Jeg husker jeg ble satt i norsk 2 da jeg begynte i åttende. Jeg tror de satte alle med mitt navn der, de hadde sikkert fjerna meg etter første prøve uansett, men jeg har sjeldent sett faren min så sint som da jeg fortalte det.
«Hæ? Hvorfor?!» ropte han, og selv om jeg visste det ikke var retta mot meg, tok jeg meg i å rygge og se ned i bakken likevel. «Er dem helt idioter der borte på Rommen?» Han ringte rektor samme dag. Etter det hadde jeg norsk 1.⁷⁰

Kun basert på navnet sitt blir Mo plassert i norsk 2. Skolen som autoritet tillegger Mo egenskaper som ikke stemmer, de har en forventning om at Mo ikke oppfyller de kravene som er satt av dem som autoritet kun basert på hans navn. Det at en autoritet, i dette tilfellet skolen, har forutinntatte holdninger kan virke som en selvoppfyllende profeti: da det sendes klare signaler til et utvalg av elevene om at det ikke forventes at de vil lykkes. Disse elevene vil dermed ofte miste troen på egne evner og redusere egen arbeidsinnsats, som igjen fører til dårlige resultater. For Jamal kan dette sies å være tilfellet i møte med skolen som en autoritet. Jamal har mange ublide møter med lærere og skolesystemet generelt. Skolen blir en autoritet han ikke respekterer, men det å ikke fullføre videregående er noe som slår tilbake på han da autoritetene i samfunnet forventer en fullført skolegang for videre studier og mange jobber. Det at skolen er en autoritet Jamal ikke har tillitt til, viser seg spesielt godt når skolen foreslår å kartlegge lillebroren Suli og involvere Barnevernet.⁷¹ Da reagerer Jamal med sinne og mistro mot lærerne og rektor.

---

⁶⁷ Quijano & Ennis 2000

⁶⁸ Mignolo 2011: 184

⁶⁹ Mignolo 2011: 116

⁷⁰ Shakar 2017: 21-22

⁷¹ Shakar 2017: 141-148

Andre statlige institusjoner som en autoritet

Shakar retter også søkelyset mot statlige institusjoner som skal fungere som et sikkerhetsnett i samfunnet, og dermed representerer en form for autoritet. Blant annet NAV, Trygdekontoret, Lånekassen, psykiatrisk avdeling på sykehus og Barnevernet nevnes. Dette er autoriteter i samfunnet som kan stille krav på bekostning av enkeltindividets autonomi når dette anses som helt nødvendig. Det økonomiske domenet i Mignolos modell viser seg også her ved at mange av de statlige institusjonene som presenteres som autoriteter har økonomisk makt. For eksempel er Mo avhengig av utvidet støtte fra Lånekassen for å kunne fullføre sine studier.

Jamals familiesituasjon og økonomiske forhold forteller om en familie som av ulike grunner faller gjennom sikkerhetsnettet i det norske samfunnet. Samtidig beskriver Jamal maktesløshet og opplevelse av manglende hjelp fra de statlige institusjonene. Jamal reagerer med en styrket mistillit til deres autoritet. Dette vises tydelig i Jamals møte med barnevernet.⁷² Det er Jamal som i størst grad følger opp lillebroren i barnehagen og på skolen, det blir derfor hans ansvar og bekymring når skolen ønsker å involvere barnevernet.⁷³ Jamals skepsis til statlige autoriteter viser seg også gjennom hans manglende motivasjon til å betale skatt:

Han bare: «Du får penger cash en gang på måneden.» Jeg bare: «Fett.» Liksom, hvorfor skal jeg betale skatt til staten. Hva gjør staten for meg liksom? Ikke en dritt. Gir ikke moren min skikkelig uføretrygd engang.⁷⁴

Fucka.

Fuck staten også ass, man. Hvis dem gidde skikkelig uføretrygd, ting var bedre.⁷⁵

Jamal opplever det ikke som rettferdig at han skal bidra til et fellesskap han ikke er velkommen til eller får hjelp fra. Det kommer også tydelig frem i boken at det er sviktende kommunikasjon mellom autoritetene som har i oppgave å hjelpe personer og de personene som har behov for hjelpen. Den sviktende kommunikasjonen øker skepsisen til autoritetene:

---

⁷² Shakar 2017: 141-148

⁷³ Shakar 2017: 282-284, 141-149

⁷⁴ Shakar 2017: 113

⁷⁵ Shakar 2017: 197

Jeg ringte dem fuckings folka på Trygdekontoret da. Liksom: «Hva mener dere endelig avslag, det er dere som skal ha slag».

Ok, jeg sa nesten sånn. Egentlig jeg sa: «Moren min er ordentlig syk, hvorfor lager dere så kaos på oss?»

Hun dama bare: «Nå må du roe deg ned litt, altså.» Alltid roe ned. Liksom, jeg klarer ikke roe ned, og hun dama er helt robot: «Beklager, det er ikke så mye jeg kan gjøre. Dere kan kontakte sosialkontoret om det er behov for akutt bistand. Dere kan også søke om utvidet bostøtte ...»

Jeg bare: Hun skal ha uføretrygd! Hva er det dere ikke skjønner!? Hun er syk, og vi har ikke en dritt! Ikke en dritt, skjønner du elle? Liksom, vi kriter på butikken, og nå vi kan ikke krite mere snart.»

Da sier hun bare det samme igjen. «Jeg beklager, du må nesten kontakte sosialkontoret, det er ingenting jeg kan ...»

Jeg bare: «Fuck deg a» og legger på ass.⁷⁶

Språket Jamal benytter og hans kritiske og pressede situasjon gjør det vanskelig for han å kommunisere konstruktivt med hjelpeapparatet. Jamal reagerer med sinne og frustrasjon, noe som hindrer ham i å få hjelp. Målgruppen for mange av tiltakene klarer ikke sette seg inn i hva som er nødvendig for å oppnå hjelpen de ønsker, og systemets kompleksitet virker som en barriere mot å oppnå hjelp.

Staten Norge som autoritet

Staten Norge som autoritet blir kritisert og stilt spørsmål ved gjennom blant annet en sviktende integreringspolitikk. Den sviktende integreringspolitikken vises gjennom ulike hendelser i boken, men blir spesielt tydeliggjort av verdens største lampe som settes opp på Stovner som en del av bydelens løft. Jamal, Mo og personer i deres omgangskrets ser på lampen som et ubrukelig tiltak.⁷⁷ Dette er i kontrast til hva bydelsdirektøren synes og det som kommer frem i NOVA-rapporten. I en midtveisrapport av Lars Bakken blir det poengtert at respondentene i forskningsprosjektet kanskje ikke er riktig målgruppe for denne typen uttrykk, eller at de ikke er blitt godt nok kjent med tiltaket.⁷⁸ Slik avfeier Bakken dermed respondensenes svar. Staten, i regi av bydelsdirektøren og Lars Bakken, plasserer seg som en autoritet i situasjonen ved å bestemme hva som er de beste tiltakene for et løft av bydelen.

En annen hendelse som også viser staten Norge som en autoritet er når alle foreldre i bydelen får brev med invitasjon til gruppesamtale om barneoppdragelse etter æresdrapet på Stovner.⁷⁹ Denne situasjonen er med på å belyse hvordan autoritetene på et statlig nivå går inn i en svært delikat situasjon med en hensikt om å lære opp, redde og endre andre mennesker. I kraft av å være en autoritet handler de som at de vet best hvordan å håndtere situasjonen. Foreldrene til

---

⁷⁶ Shakar 2017: 327

⁷⁷ Shakar 2017: 249-253, 294, 350

⁷⁸ Shakar 2017: 262-263

⁷⁹ Shakar 2017: 277

Mo føler seg mistenkeliggjort, samtidig som deres selvfølelse blir krenket når de blir satt i bås og dømt av autoritetene. Mignolo viser i sine tekster at kolonialitet legitimerer det å gå inn i en situasjon med hensikt om å redde «den andre».⁸⁰ Denne tematikken berøres også i romanen gjennom Marias engasjement i Amnesty.

Media som autoritet

Media i Norge og media generelt fungerer som en autoritet og blir stilt spørsmål ved i romanen. Media blir en autoritet i livene til Mo og Jamal ved at mediene får makten til å definere dem. Det kommer tydelig frem at guttenes erfaringer ikke alltid samsvarer med det som skrives i mediene, og de opplever at det blir tegnet et bilde de ikke kjenner seg igjen i. Et eksempel er tiden etter karikaturtegningene i Jyllandsposten. Mo er fortvilet over den makten media har i ordskiftet:

Jeg blir kvalm av dem. Jeg mener, jeg klarer ikke hisse meg så mye opp over bildene. Det er bare tegninger av ting som blir skrevet hver eneste dag, hundrevis av steder. Det er ingenting nytt. Og det er egentlig det. Det er egentlig ikke hva de sier, bare at de fortsetter, om du skjønner. At de snakker om hverandre som helter nå, fordi de snakker. Helter som bare pøser på med enda større ord og enda flere stemmer som jeg må svelge unna. Det er det som gjør meg kvalm. Så mange av dem sittende fast i halsen min på en gang. Det renner fullstendig over noen ganger, som da redaktøren i Dagbladet satt på God Morgen Norge med dyp alvorlig mine og sa at det var viktig at vi ikke lot oss kneble, viktig at mediene fikk komme til orde også i saker som gjaldt muslimer og innvandrere, at det måtte de finne seg i å tåle, selv om det innebar konflikt. Da ble jeg så rasende at om det ikke var for resten av familien som satt ved siden av meg, hadde jeg slått hånda tvers gjennom tv-en. De har hatt ordet fra jeg var åtte.⁸¹

Mo er tydelig preget av hvordan media har autoritet til å ta ordet og definerer ham og hans liv, hans subjektivitet. Det er tydelig at ordskiftet preges av den hvite vesten, og spørsmål om hvem som blir kneblet og ikke har ytringsfrihet er interessant. Vold skriver om Mo:

I Norge er ytringsfriheten, som stadig fremstår som truet av muslimer som ham, ikke til for nordmenn som ham. «Vi» er ikke han en del av.⁸²

Mo og Jamal reagerer ulikt på definisjonsmakten og autoriteten mediene innehar. Jamal reagerer med konfrontasjon og sier imot autoritetene, mens Mo reagerer med en resignasjon selv om hendelsene går dypt inn på han fysisk så vel som psykisk. Et eksempel er medias dekning av kritikken rettet mot moskeen i etterkant av et seminar. Moskeen blir kritisert i aviser, debatter på TV og på nett. I et forsøk på oppklaring og dialog skriver medlemmer i moskeen og Jamal en kronikk som blir publisert på VG-nett, men kommentarfeltet blir fylt

---

⁸⁰ Mignolo 2011: xx

⁸¹ Shakar 2017: 409

⁸² Vold 2019: 318

opp med drapstrusler og rasistiske, fiendtlige kommentarer.⁸³ Hendelsen ender med at moskeen mister den økonomiske støtten, noe som rammer Jamal hardt og han får ikke begynt på Bjørknes likevel. Mo har fra starten lite tro på kronikken og sier i etterkant at: «Kronikken har ikke forandra mye»⁸⁴.

Styresmaktens autoritet på globalt nivå.

Den sosiopolitiske situasjonen i verden skildres, og påvirker og engasjerer karakterene i romanen. Boken legger frem sterke fortellinger om hvordan det er å være «den andre» på tidlig 2000-tallet. Storpolitiske hendelser aktualiserer rollen Mo og Jamal har i det norske samfunnet og markerer forholdet til autoriteter. I teksten er det mange referanser til historie og verdenssamfunnet. Teksten er nært knyttet til virkeligheten gjennom disse referansene, og det er ikke tilfeldig at handlingen i boken starter rett før 11. september 2001 – dagen da verden forandres. Hendelser som terrorangrepene i Madrid og London, USAs krigføring i Midtøsten, opptøyene i utkanten av Paris høsten 2005, konfliktene mellom Palestina og Israel og karikaturstriden er også en del av det politiske bakteppet. Etter terrorangrepene 11. september blir det i boken, som i virkeligheten, vist hvordan synet på muslimer, innvandrere, flerkulturelle og minoriteter endres. Hvem som har autoritet på et globalt nivå blir enda mer tydelig. Jamal og Mo reagerer svært ulikt på terrorangrepene i USA. Jamals første reaksjon er:

«Oløøøh ass! Sinnssykt da?! Hæ?! Hvor fuckings sykt har ikke den dagen her vært a?»⁸⁵

I hans nærmiljø sees terroristene på som nåtidens Saladin. Mo på sin side har en motsatt reaksjon og tar terroren svært alvorlig, da han forstår konsekvensene som også vil påvirke ham.⁸⁶

Shakar viser gjennom referansene til virkelige hendelser i det globale bildet hvordan Vesten har invadert og tatt seg til rette i andre land, og har tatt autoriteten i ordskiftet om ulike hendelser. Jamal stiller spørsmål ved tankegangen om at Vesten synes de har rett til denne autoriteten, rett til å forsvare seg og rett til å drive imperialistisk krigføring:

---

⁸³ Shakar 2017: 388, 390-391

⁸⁴ Shakar 2017: 392

⁸⁵ Shakar 2017: 60

⁸⁶ Shakar 2017: 62-64

Hør a, han imamen sa sånn: Det er plikt å forsvare oss når det kommer angrep på oss.
Hva faen er problemet med det? Hva er problemen med å si du må forsvare deg? Sier ikke Bush og USA det hele tida når dem lager krig?
Da det er greit, nå det er ikke greit?
Tssk ...
Dere bare bryr dere om dere. Jeg sverger.⁸⁷

Jamal stiller spørsmål ved de etablerte systemene og autoritetene i verden når han stiller seg kritisk til USAs krigføring i Midtøsten.⁸⁸ Mignolo påpeker at politisk-militære organisasjoner styrt av vestlige hvite menn historisk sett har presentert en global og lokal autoritet. Han peker også på at disse organisasjonene har bånd knyttet til nåtiden gjennom for eksempel NATO.⁸⁹

4.1.3 Kunnskap & subjektivitet

Mignolo påpeker at en av de definerende funksjonene til dekolonialitet er hvordan det gjennom det dekoloniale perspektivet påpekes at rasisme og patriarkatet har skapt grobunn for å bygge opp og kontrollere kunnskap. Dette enten gjennom religion og gud, eller gjennom vitenskapelig sannhet. Mignolo poengterer at:

Such knowledge-construction made it possible to eliminate or marginalize what did not fit into those principles that aspired to build a totality in which everybody would be included, but not everybody would also have the right to include.⁹⁰

Domenene kunnskap og subjektivitet i Mignolos modell henger derfor tett sammen med autoritet. Hvem har autoriteten til å produsere og verifisere kunnskap og egen og andres subjektivitet?

Kunnskap

Vi lever i dag i et kunnskapssamfunn, og spørsmål omkring *kunnskap* er et sentralt tematisk trekk i boken. Kunnskap tematiseres blant annet gjennom det at vi følger Mo og Jamal gjennom skolegang, og hvordan de forholder seg til den kunnskapen de får presentert på skolen, av venner og familie, av media og av samfunnet generelt. Hvordan å forholde seg til og stille spørsmål ved vestlig generert kunnskap er et sentralt tema i Mignolos modell og tekster.⁹¹

---

⁸⁷ Shakar 2017: 394

⁸⁸ Shakar 2017: 123

⁸⁹ Mignolo 2011: 18

⁹⁰ Mignolo 2011: xv

⁹¹ Mignolo 2011

Skole, utdanning og den kunnskapen som læres bort av denne autoriteten er tematikk som følger hele handlingen. Mye av handlingen utspiller seg på skolen, og forteller om flerkulturelle elevers møte med det norske, vestlige hvite skolesystemet. Det kommer tydelig frem i boken at kunnskap, gode resultater på skolen og videre utdanning henger tett sammen med muligheten til å komme seg opp og frem. Riktig kunnskap fra et vestlig perspektiv gir mulighet til en fremtid. Av den grunn er en utdanning svært viktig for Mo og foreldrene hans. De ser det å få seg en ordentlig utdannelse som den eneste muligheten til å komme seg vekk fra Stovner⁹², og Mo får for eksempel ikke lov til å ta seg en deltidsjobb da faren ønsker at han skal bruke all tid på å studere og gjøre det best mulig på skolen.⁹³ Faren viser en enorm lettelse når Mo kommer inn på bachelorprogrammet i samfunnsøkonomi på UiO:

Da faren min og jeg drakk te hjemme i stua etter at de andre hadde lagt seg, sa også han til meg at han var stolt.
«Du vet ikke ...», begynte han, men stansa seg selv. Han tok en liten pause. Den ene langfingeren strøk over rillene på en sofapute. «Jeg er helt rolig nå.»
«Du skal ikke dø?» spøkte jeg, for alvor et hans gjorde meg ukomfortabel.
«Jeg mener ikke rolig på den måten, dumme gutt.» Stemmen støtta ikke opp om ansiktet som prøvde å se irritert ut.
«Så mange år i det landet her.» Han kikket ut på skumringa som hadde lagt seg omkring høyblokkene utafor.
«For første gang er jeg helt rolig».⁹⁴

Til tross for at Mo presterer godt på skolen forteller han at han egentlig ikke liker det.⁹⁵ Det å gjøre det bra på skolen er en del av et fluktprosjekt for Mo. Ved å være god på skolen og ta til seg den kunnskapen som presenteres der stiller også Mo seg på siden av lokalmiljøet på Stovner. Mo sier:

Jeg har mista dem der ute. Jeg er den rare gutten, jeg vet de tenker det. Som dem, men ikke. Norsk 1, ikke norsk 2.⁹⁶

I tråd med en mistillit til enkelte autoriteter har Mo og Jamal også mistillit til den kunnskapen autoritetene presenterer. Dette gjelder spesielt mediene i Norge, men også globalt og da særlig i etterkant av 9/11 hvor det florerer med ulike teorier om hendelsene og konspirasjonsteorier. Jamal forteller:

---

⁹² Shakar 2017: 7-8

⁹³ Shakar 2017: 58

⁹⁴ Shakar 2017: 153

⁹⁵ Shakar 2017: 22-23

⁹⁶ Shakar 2017: 26

Skolen snakker ikke om dem ekte tinga ass, jeg lover deg. Dem snakker ikke om hvordan bli smartest på gata og hustler og sånn, skjønner du hva jeg mener? Dem snakker ikke om sånne ting. Eller om hva som er hva på verden og sånn.

Alltid dem snakker om vikinger eller middelalder på Europa eller andre verdenskrig, men aldri dem snakker om andre ting. Liksom, hva med slavegreiene, kolonigreiene, og andre kriger? Hva med at USA er største gangster som fins, og alt kaos dem lager på så mange steder på verden? Eller hva med Palestina, hvorfor prater dem ikke om det? Jødene bare bøffer landet og fucker heftig med dem, men ingen gjør no, bare snakker bra om Israel og backer dem.

Nei ass, sånne ting, dem liker ikke å snakke om. Men vi veit, mann. Alle folka her har parabol liksom.⁹⁷

Jamal kritiserer skolesystemet for å være vestligorientert og se bort fra hendelser eller se på hendelsene med et hvitt vestlig blikk. Han påpeker at mange er klar over dette grunnet tilgang på internasjonale nyheter og kunnskap som ikke er filert gjennom vestlige medier ved at innbyggerne på Stovner har parabol.

Forskning og kunnskapsproduksjon har en sentral rolle i romanen ved at selve formen på romanen er basert på et forskningsprosjekt, og blant annet at det refereres til annen forskning. Forskeren Lars Bakken og NOVA representerer i romanen en autoritet som produserer kunnskap om unges liv i Groruddalen. Det kommer tydelig frem blant annet i midtveisrapporten til Lars Bakken hvordan han filtrerer ut kunnskap. Jamals og Mos utfordrende møter med det norske samfunnet og verden for øvrig, og følelsen av å ikke høre til nevnes kun i en setning.⁹⁸ Det refereres også til forskning når Maria ønsker at Mo skal lese en artikkel fra A-magasinet om korrigerings for sosial bakgrunn.⁹⁹ Mo tar seg nær av det Maria leser, og tar det ikke som en bekreftelse på at det ikke er noe i veien med innvandrerne som gruppe slik Maria trolig ønsker å formidle. I forbindelse med æresdrapet på Farah blir også en vestlig, norsk professor presentert:

Her om dagen, da jeg bladde gjennom tv-kanalene, stansa jeg på NRK. Det var et talkshow, trodde jeg først, for publikum sto oppreist og klappa i ekstase som på Oprah. Det var en debatt. Kamera skrifta fra publikum til en professor i religion fra Blindern. En eldre dame, veldig spinkel, med langt og flatt, grått hår og store briller. Øynene hennes var røde og fuktige. Stemmen sprukken.

«Farah skal ikke skje igjen! Det er vårt ansvar. Det er vår plikt å snakke om det som er vanskelig!» Applausen eksploderte igjen. Det følte som hele tv-en rista. Jeg skrudde av hele greia.¹⁰⁰

Shakar får frem kritikken av hvordan kunnskap er produsert av den hvite, vestlige verden gjennom å påpeke autoritetene i kunnskapsprosessen. Dette vises spesielt godt i relasjon til forskningen og kunnskapsproduksjonen som er rammen for boken og det som presenteres i bokens handling.

---

⁹⁷ Shakar 2017: 43-44

⁹⁸ Shakar 2017: 261

⁹⁹ Shakar 2017: 372

¹⁰⁰ Shakar 2017: 276-277

Mos og Jamals fortellinger viser tydelig de koloniale mønstre Mignolo påpeker i sin modell: kunnskap produsert og basert på den hvite vestlige verden. Mignolo understreker at:

As the decolonial option proceeds from the prospective assumption that locus of enunciations shall be decentered from its modern/colonial configurations and limited to its regional scope. Decoloniality shall dispel the myth of universality grounded on theo- and ego-politics of knowledge. The open questions are then: what kind of knowledge, by whom, what for?¹⁰¹

Hvem som skal ha autoritet over kunnskapsproduksjon og hva som skal regnes som riktig kunnskap er et sentralt element i Mignolos modell og tekster, og i det dekoloniale perspektivet generelt.

Subjektivitet

Mos og Jamals *subjektivitet*, deres perspektiver, meninger, følelser, tro og ønsker er noe som ikke får blomstre frem. De blir fanget i en hvit verden, i et hvitt hegemoni der det hvite er dominant, en autoritet over deres subjektivitet. I Mo sin første mail til Lars Bakken forteller han om hvordan naboene, lærere, Norge og verden snakker om dem:

Jeg fant ut at på Stovner bodde det folk i hus på den ene siden, og folk i blokk på den andre, og at de to ofte ikke ligna, og at egentlig var det sånn i Oslo også, og i verden. Jeg fant ut at lærerne ikke var alene. De snakka om oss på nyhetene og skrev om oss i avisa. Om ungdomsgjenger som tvang nye rekrutter til å slå ned tilfeldig forbipasserende. Hvor dårlige skolene var. Om attenåringer som ikke kunne lese engang, og hvert fall ikke skrive skikkelig norsk. Om blokkene som var sjelløse bomaskiner, og om at for mange av dem som bodde i maskinene, fikk penga sine fra Trygdekontoret. Jeg husker de begynte å si integrere. På Dagsrevyen. På nynorsk. [...]
Det kom folk til Stovner. Politikere sto utafor T-banestasjonen og ville gjøre noe med noe uholdbart og uakseptabelt som ga sterk grunn til bekymring. [...]
Det er ikke sånn det skal være. Jeg mener, det kan ikke være det? Det gjør noe med folk, jeg er helt sikker på det.¹⁰²

Mo sin subjektivitet blir påvirket og gradvis endret i møtet med de som har økonomisk makt, de som har autoritet og de med makt over kunnskap. Han kommer ikke til ordet og kan ikke hevde sin egen subjektivitet da han er et offer for den koloniale maktmatrisen. Mo forteller videre at det var noen som stod opp for dem og Stovner, men at de stemmene ble vanskelig å høre:

Og kanskje du tenker at det ikke bare var dem, at det var mange andre også, og jeg mener, det var det sikkert, men jeg vet det egentlig ikke, for jeg hørte dem ikke så godt. Ikke som de på Dagsrevyen og i VG, som ministre og byråder, alle de høye og dype stemmene som ropte i øra mine hele tida og tvang øya mine vidåpne til jeg ble liggende natta igjennom og se skyggene danse på veggen.¹⁰³

---

¹⁰¹ Mignolo 2011: xvi

¹⁰² Shakar 2017: 12-13

¹⁰³ Shakar 2017: 14

Det kommer tydelig frem i handlingen hvordan Mo og Jamal ikke har makten over sin egen subjektivitet. Deres stemmer blir dysset ned av de som har makt over kunnskapen og de som har autoritet i situasjonen. Det å skape sin egen subjektivitet blir også krevende for Jamal og Mo ved at de ikke har noen særlige forbilder å se opp til som også representerer dem. Jamal er i en identitetsskvis da han prøver å identifisere seg med andre marginaliserte som de svarte i New York og Paris. Samtidig er han også bevisst at de har det mye tøffere enn han, og at han heller ikke ville fått innpass der:

Jeg veit jeg ikke er neger fra Compton, men liksom, jeg er det litt også, skjønner du hva jeg mener? Du veit hvordan det er her på Stovner. Pakkiser, negere, degoser, chippere, jogurter, arabere, lankere, alt mulig. Liksom, vi alle er svartinger på en hvit land, skjønner du?¹⁰⁴

I begynnelsen av deres liv er det i stor grad guttene selv som setter premissene for hvem de er, men jo eldre de blir desto oftere blir verden bragt til Stovner og selv i deres egne stuer har de ikke mulighet til å skape og definere seg selv. I sin bok *Decolonizing the Mind* (1981), påpeker den kenyanske teoretikeren Ngũgĩ wa Thiong'o at:

The most important area of domination was the mental universe of the colonised, the control through culture, of how people perceived themselves and their relationship to the world.¹⁰⁵

Kolonialismen detonerte en kulturell bombe som nesten utslettet folks tro på eget språk, kulturell arv og miljø, og gjorde at de så på sin egen kulturelle bakgrunn som bortkastet og noe som måtte bli glemt så fort som mulig.¹⁰⁶ Grunnlaget for å bygge og bevare en subjektivitet ble revet bort. wa Thiong'o hevder at vestens kulturelle uttrykk og vestens kunnskap ble og har forblitt målestokken som alle andre tradisjoner skal bli målt og rangert etter. Dette har i stor grad påvirket subjektiviteten til folk.¹⁰⁷ I romanen blir dette blant annet tematisert ved at Mo tar avstand fra muslimske tradisjoner for heller å kunne tilpasse seg den hvite vesten.¹⁰⁸ Mo opplever at han må legge denne delen av seg selv, deler av sin subjektivitet, til side for å bli akseptert.

---

¹⁰⁴ Shakar 2017: 17

¹⁰⁵ wa Thiong'o 1981: 17

¹⁰⁶ wa Thiong'o 1981: 3

¹⁰⁷ Et eksempel på dekolonial handling som er nært knyttet til subjektivitet er det at organisasjonen Color of Change kritiserte ulike plattformer på sosiale medier for å promotere det å holde bryllup på gamle plantasjer i USA. Organisasjonen påpeker at glorifisering av plantasjene ikke er med på å understøtte deres arbeid med å ta tilbake kontroll over deres egen subjektivitet. <https://www.buzzfeednews.com/article/clarissajanlim/plantation-weddings-pinterest-knot>. Mo og Jamal må kjempe liknende kamper.

¹⁰⁸ Shakar 2017: 7-8, 22

De med makt over subjektiviteten styrer blant annet gjennom interpellasjon. Begrepet interpellasjon er hentet fra den franske marxisten Louis Althusser i *Ideology and Ideological State Apparatuses* (1970).¹⁰⁹ Interpellasjon handler om hvordan individet blir konstituert som subjekt i møtet med ideologi eller maktapparat, dette blant annet gjennom å bli tiltalt med ulike tilrop, som ofte er generaliserende betegnelser som egentlig ikke forteller så mye om subjektet.¹¹⁰ Slik blir interpellasjon en metode de med makt over subjektiviteten benytter for å holde på makten. Et eksempel er hvordan Mo og Jamal til stadighet blir benevnt som muslimer og innvandrere både i boken, men også i resepsjonen av romanen (mer om det i kapittel 5). Det at andre tiltaler dem som muslimer og innvandrere, til tross for de har flere og et bredere perspektiv på seg selv, er med på å definere og dominere Mo og Jamals subjektivitet. Det er dessverre ikke sånn som Mos studievenn Mikael utbryter en sen kveld på byen:

«Veit du hva jeg syns er jævlig kult?» Det fårete ansiktet ble alvorlig. Han la kebaben fra seg. «Ingenting betyr no her, ikke sant.» Han slo ut med armene i retning Blindern og byen. «Du er fri, ikke sant. Ingen kjenner deg. Samma om du er fra bygda eller er utlending, du kan være hvem faen du vil!» Av alle de tusen ordene vi utvekslet den kvelden, er det de jeg husker best. Med to cola i pappbeger tok vi nattas siste skål.¹¹¹

Jamal og Mo har ikke mulighet til å være hvem de vil. De har ikke makt over sin egen subjektivitet. Jamal prøver å ta kontroll over situasjonen og skape sin egen subjektivitet gjennom å være en som representere Stovner, men heller ikke gjennom denne strategien har han makt over egen subjektivitet. Mo har et ønske om å ikke representere, men gjør det selv om han ikke vil og har heller ikke makt over egen subjektivitet. Dette viser seg for eksempel på innflytningsfesten til Maria da hennes venner tar ordet om æresdrapet på Farah, Stovner, islam, religiøse klesplagg og innvandring.¹¹² Mo er ikke nødvendigvis uenig i det som blir sagt, men har får ikke mulighet til å bryte opp samtalen som har et snevert perspektiv på disse temaene. Jamal og Mo blir sett på med det Fanon beskriver som den hvites blikk, og guttene tar på seg, internaliserer, dette hvite blikket. Guttene ser på seg selv med et hvitt blikk og måler, rangerer og plasserer seg ut fra denne hvite vestlige standarden.

---

¹⁰⁹ Iversen 2017

¹¹⁰ Iversen 2017

¹¹¹ Shakar 2017: 195

¹¹² Shakar 2017: 288-289

4.1.4 Rasisme, kjønn & seksualitet

Mignolo presenterer i sin koloniale maktmatrixe hvordan rasisme, kjønn og seksualitet har vært grunnleggende momenter i oppbygningen av kolonialitet. Rasisme og «rasehierarkier» ble rettfærdiggjort av kunnskap, og et globalt kjønnshierarki privilegerte menn over kvinner og Europeisk patriarkat over andre former for kjønnskonfigurasjon og seksuelle relasjoner.¹¹³ Disse momentene påvirkes Jamal og Mo av, samtidig som det også påpekes at de har tatt opp i seg en del av disse koloniale mønstrene.

Rasisme

Gjennom det Mo og Jamal forteller om sine liv tematiseres det at de to guttene utsettes for rasisme. Dette er helt spesifikke hendelser som når Jamal oppfordres til å bruke et «norsk navn» i jobben hos Norsk Gallup og endre måten han snakker på fordi det er mer troverdig og praktisk.¹¹⁴ Men også mer subtile hendelser som når Mo fikk skryt fordi han gjorde det bedre enn læreren forventet gitt hans flerkulturelle bakgrunn.¹¹⁵

Tema knyttet til rasisme i romanen handler i stor grad om spørsmål relatert til tilhørighet og identitet. Flere episoder sår tvil om egen tilhørighet til Norge som følge av rasistiske hendelser. Jamal og Mo forteller gjennom handlingen om små og store, tydelige og utydelige hendelser som setter deres følelse av tilhørighet til nærmiljøet, nasjonen Norge og verdenssamfunnet på prøve. Rasistiske handlinger, holdninger og uttrykk fyrer oppunder denne usikkerheten. I sin første mail til Lars Bakken forteller Mo om første gang han begynte å tvile på egen tilhørighet:

Jeg tror det var sånn. Annerledes. Et annet Stovner. Et annet Norge. Og jeg var et barn. Ting forandra seg da jeg ble eldre, jeg vet det der. Men liksom, jeg skulle ønske jeg kunne hatt det litt lenger. Lenger enn til andre klasse på Rommen. Selv om jeg vet det er helt teit, tenker jeg sånn noen ganger, hva om jeg ikke hadde rukket opp hånda og sagt at jeg måtte på do?

[...]

Jeg hørte dem tydelig. To eldre lærere. Det de snakka så opphissa om, var oss.

Så mange utlendinger det hadde blitt på Rommen. Evnesvake elever. Foreldre som ikke forsto noe. Nabolagene som var slum. De grudde seg for å gå til T-banen hvis sola hadde gått ned og gjengene kommet frem. De kunne nesten ikke vente på å gå av med pensjon og komme seg vekk.

Tror jeg. Mye av det gikk over hodet på meg. Men det var en ting som ikke var til å misforstå, og det var hvor sterkt de mislikte oss, og hvor sinte vi gjorde dem.¹¹⁶

---

¹¹³ Mignolo 2011: 18

¹¹⁴ Shakar 2017: 323

¹¹⁵ Shakar 2017: 41-42

¹¹⁶ Shakar 2017: 10-11

Denne tekstpassasjen kan sies å fungere som et bilde på den levde erfaringen Fanon skriver om i sin bok *Svart hud, Hvite masker*. Mo skildrer, i likhet med Fanon, den hendelsen som gjorde at hans forestillinger om verden raknet. For Fanon ble møtet med Frankrike en hendelse der han forstod hvilken stilling han hadde i verden, mens for Mo ble det lærernes rasistiske beskrivelser av ham og andre flerkulturelle barn på skolen. Det er deres «rasetilhørighet» som bestemmer hvor i det vestlig-styrte hierarkiet de skal plasseres, hvordan de skal plasseres i forhold til den hvite. Fanon skriver at:

Så länge den svarta människan är bland de sina kommer hon inte, förutom vid smärre interna konflikter, att få tillfälle att uppleva sitt vara för den andre.¹¹⁷

Dette kan også sies å være tilfelle for Mo siden han beskriver en lykkelig barndom, men i møte med det vestlige hvite skolesystemet så blir han bevisst sin egen stilling i verden og da blir han også bevisst alle de andre autoritetene og domenene i verden som har en makt i og over hans liv.

Mo skildrer flere hendelser i sitt liv som gjør at han stiller spørsmål ved egen tilhørighet og «rase», spesielt i møte med studentlivet på Blindern blir dette tydelig. Da han drar dit dagen før studiestart er Mo full av håp og glede, han har endelig kommet til det stedet han så lenge har drømt om.¹¹⁸ Men dagen etter når det ikke lenger bare er han på Blindern føler han seg utilpass.¹¹⁹ Han ser på seg selv som en observatør. En som er så nær, men samtidig så langt unna.¹²⁰ På den første festen med medstudentene blir det tydelig for han at de også ser han som en på utsiden grunnet hans etnisitet:

«Så hvor er du fra a?» spurte han.

«Stovner», svarte jeg kort.

Han satte opp en grimase og la armene i kryss: «Yo, Stovner ass. Stovner punjabs. Skal ikke bråke med deg.» Han lo igjen. Jeg smilte fortsatt.

«Men foreldra dine og sånt a? Du ser ikke helt ...» Hendene peila ut i luften.

«Langt borte.» Jeg var like kort. Han må ha plukka det opp. Han spurte ikke mer.¹²¹

Det kommer tydelig frem i møte med Blindern hvor smalt vinduet for å være «norsk» og «normal» er, og Mos etniske bakgrunn blir et hinder for å være en del av inn-gruppen. Klassereisen Mo tar fra Tante Ulrikkes vei til Blindern er derfor ikke en smertefri ferd, og

---

¹¹⁷ Fanon 1995: 107

¹¹⁸ Shakar 2017: 174-175

¹¹⁹ Shakar 2017: 176-179

¹²⁰ Shakar 2017: 188

¹²¹ Shakar 2017: 192

utenforskap han kjenner på blant studentene¹²² og senere blant vennene til kjæresten Maria¹²³ kan sees som et resultat av små og store hendelser som påpeker hans annerledeshet eller «rase».

Episoden på Gardermoen der Mo blir tatt for å være en ulovlig innvandrersetter også dype spor, og er en episode kan karakteriseres som rasistisk.¹²⁴ Det blir svært klart for Mo at han er annerledes og ikke en del av den norske klanen «Norge for nordmenn» når han blir frarøvet det å være norsk på flyplassen. Maria forsøker å støtte Mo. På flyplassen blir hun sint og sier flere ganger: «Det går ikke an. Du er jo født her. Du er like norsk som alle andre, du»¹²⁵. I etterkant av hendelsen oppfordrer Maria Mo til å sende inn en klage. Mo begynner på en klage, men sletter den da han mener den ikke vil løse noe.¹²⁶ Etter denne episoden tviler Mo enda mer på sin tilhørighet, og det er tydelig at hans «rase» er et hinder og et element som benyttes av de med makt. Mignolo påpeker gjennom sin koloniale maktmatrise at de koloniale mønstrene som privilegerte hvite vestlige over andre mennesker i verden fortsatt er eksisterende.¹²⁷ Han påpeker hvordan fenomenet «rase» i seg selv og «rase» i sammenheng med de andre domeneene i modellen danner et grunnleggende utgangspunkt for hvordan makt skjevfordeles.

Gjennom hele handlingen kommer det tydelig frem et «rasehierarki», både globalt og nasjonalt. Dette blir tydelig tematisert gjennom forholdet mellom Mo og Maria. Det blir til stadighet påpekt at hun er etnisk norsk, og at hun er mer norsk enn Mo markeres tydelig i teksten både av andre, men også av Mo selv. Selv på Lofthus, der Maria bor, blir Mo sett på som en fremmed grunnet hans etnisitet.¹²⁸ For Mo er det å ha en etnisk norsk kjæreste noe han har drømt om, og når det endelig skjer er han veldig stolt og ønsker å vise henne frem for Stovner.¹²⁹ Fanon skriver at:

Gjennom å elske meg beviser hun at jeg er verdig vit kärlek. Jag blir älskad som en vit man. Jag är en vit man.¹³⁰

---

¹²² Shakar 2017: 190-195

¹²³ Shakar 2017: 235-238 og 287-291

¹²⁴ Shakar 2017: 317

¹²⁵ Shakar 2017: 320

¹²⁶ Shakar 2017: 330

¹²⁷ Mignolo 2011: 8-24

¹²⁸ Shakar 2017: 239

¹²⁹ Shakar 2017: 21, 245-248

¹³⁰ Fanon 1995: 71

Mo bruker Maria, og det at hun kan være med «en som ham», som en måte å rømme fra Stovner og alt det han ikke ønsker å representere. Sammen med Maria løftes han oppover i hierarkiet, og hun blir en inngangsport til det hvite samfunnet han til nå har vært på utsiden av. Episoden på Gardermoen er et eksplisitt eksempel på dette tydelig, for uten Maria ved sin side blir Mo tatt for å være ulovlig innvanderer og ikke en norsk gutt på vei hjem fra kjærestetur. Mo og Marias «rase» kan sies å reflekteres i deres seksuelle relasjon, relasjonen mellom svart mann og hvite kvinne, ved at slike relasjoner historisk sett har vært preget av den asymmetrisk makt som stammer fra kvinnens hvithet alene.¹³¹

Jamal skildrer også hendelser med rasistiske momenter hvor han i etterkant stiller spørsmål ved egen tilhørighet:

Jeg føler sånn, alltid Norge snakker masse fint, skjønner du? Du veit, alle har lik verdi og sånn. Men liksom, på ordentlig, da det er litt mere sånn som tagginga fra jeg var kid, den som stådde på tunnelen på Stovner sykehjem der.
«Norge for nordmenn.»
Sånn er det.¹³²

Jamal opplever i likhet med Mo at hans etniske bakgrunn er et hinder og et element som blir brukt av de med makt. Jamals manglende følelse av tilhørighet til Norge blir kompensert med en sterk tilhørighet til Stovner:

Og nå jeg skal gå på militæret og hjelpe Norge? Hjelpe USA? Med å skyte på folk på Irak?
Så mange her på Norge liker ikke trynet mitt engang ...
Nei ass. Om jeg skal gå på krig, jeg skal gå på krig for Stovner og T.U.V, da jeg skal krige som faen.¹³³

Den sterke tilhørigheten til nærområdet sitt kan sees som en desperat og ambivalent søken etter tilhørighet, da Jamal samtidig ønsker seg bort fra Stovner og Tante Ulrikkes vei. Utover i handlingen, og spesielt etter å ha lest kommentarfeltet til den kronikken han har bidratt til, blir Jamal enda mer i tvil om sin tilhørighet.¹³⁴ Han opplever en enda større mistillit til Norge som autoritet og stiller spørsmål ved sin tilhørighet i Norge og den vestlige verden:

---

¹³¹ Fanon 1995

¹³² Shakar 2017: 186

¹³³ Shakar 2017: 158

¹³⁴ Shakar 2017: 391, 394-395

Hør a, for litt sia jeg sjofa noen helt syke greier på nettet ass. Det er sånn, jeg veit mange på Norge ikke liker trynet mitt ass, men fuck ass, så mye? Dem folka der skrivde at dem vil plaffe oss liksom. Jeg sverger, dem skrivde det, og mange andre helt syke ting. Fordi vi lagde en kronikk! Og den var så snill liksom, jeg sverger. Den sa ingen stygge ting eller no. Nå jeg tenker, hvorfor var den kronikken snill? Bedre om det bare står sånn, fuck dere. Hva er vitsen å være snill liksom? Liksom, det her er seriøse greier ass. Du veit, kanskje på framtida jeg må ordne meg gunner og sånn. Plutselig dere lager krig mot oss her på Norge og prøver å drepe oss og sånn. Jeg sier til deg, fuck å være snill ass. Liksom, tror du ikke jeg husker hva som skjedde med negern Benjamin elle, og navnet hans var fuckings Hermansen.¹³⁵

Jamal er klar over at det er enkelte som mener at han ikke hører til i Norge grunnet hans bakgrunn, men blir sjokkert når han leser i kommentarfeltet at de uttrykker ønske om å drepe nordmenn som han. Jamal lurer på om han må skaffe seg våpen for å beskytte seg selv og uttrykker bekymring for de ekstremt rasistiske holdningene. Han nevner i den forbindelse det rasistisk motiverte drapet på Benjamin Hermansen i 2001.¹³⁶ Mignolo poengterer også i sine tekster hvordan den hvite vestlige verden legitimerer ekstreme holdninger og handlinger ut fra «rase».¹³⁷

En hendelse som også kan knyttes til «rase» og rasisme er sorgreaksjonene i etterkant av terrorangrepene 11. september kontra sorgreaksjoner for døde andre steder i verden. Jamal stiller spørsmål ved denne selektive empatien:

Og når jeg sjofer dem grine sånn, liksom grine sånn skikkelig for dem i Statene, jeg blir pissed. Liksom, dem griner så hefti for dem, men ikke for andre, aldri for andre ass, og det får meg til å tenke enda mere sånn, liksom dem der og meg, nei ass, vi er ikke det samma, skjønner du hva jeg mener? For da dem hadde grini litt for andre også. Men nå vi skal stå her ikke én minutt, men tre fuckings minutter for uskyldige på USA? Hør a, seriøst, noen uskyldige folk daua der, men liksom, uskyldige folk dauer mere på svartinger sine land på grunn av USA, ikke sant? Så hvordan er dem på USA helt uskyldige da? Er ikke vi mere uskyldige enn dem? Jeg tenkte sånn, det her går ikke. Jeg kan ikke stå her og gjøre ingenting. Gutta har knocka fuckings USA, og jeg skal stå her og være bitch? Så jeg snakka ass: Liksom: «Det her er bullshit ass», sier jeg til dem. «Dere veit ikke en dritt ass. Hvor er tre minutter for alle på Palestina a?»¹³⁸

I utgangspunktet er Jamals spørsmål om den manglende empatien for ofrene i Palestina legitim, men tidspunktet han tar det opp på og formuleringen hans kommer uheldig ut. Den selektive empatien situasjonen belyser kan knyttes til rasisme ved at det viser et tydelig

---

¹³⁵ Shakar 2017: 394-395

¹³⁶ Jamals bekymringer kan tydelig knyttes til den virkelige verden. De siste dagers hendelser med drapet på amerikaneren George Floyd og de påfølgende demonstrasjonene verden over viser dette.

¹³⁷ Mignolo 2011

¹³⁸ Shakar 2017: 66-67

«rasehierarki». Hvem er verdt vestens, eller verdens, oppmerksomhet?¹³⁹ Denne spesifikke situasjonen kan også knyttes til domenet autoritet da situasjonen tydelig viser hvem som har autoritet til å definere omstendighetene. Situasjonen understreker også tydelig at Jamal ikke har en arena der hans spørsmål kan diskuteres, han har ikke autoritet eller «rett kunnskap» til å bli hørt. Mignolo understreker hvordan den tidligere svært tydelige hierarkiseringen av mennesker basert på «rase» er en vedvarende prosess, om en i mer subtile former enn tidligere. For Mignolo er ikke rasisme et frittstående konsept eller et moralsk problem, men en manifestasjon av en dypere dynamikk, en dynamikk som produserer de kategorier og distinksjoner som den moderne verden også uttrykker.¹⁴⁰

Kjønn og seksualitet

Æresdrapet på naboenta Farah er en episode i boken som belyser maktrelasjoner når det gjelder kjønn svært tydelig. Det er viktig å påpeke at dette æresdrapet er fiksjon og ikke en referanse til virkeligheten som mange av de andre hendelsene i Mo og Jamal sine fortellinger. Mo tar kraftig avstand fra drapet, mens Jamal i større grad viser forståelse for handlingen og den makten mannen har over kvinnen. Også flere andre hendelser i boken viser hvordan mannen er privilegert over kvinnen i kjønnshierarkiet. Dette tematiseres blant annet gjennom kjærlighetsforhold og seksuelle forhold til jenter. Spesielt Jamal og hans venner objektiverer kvinner til å handle om kropp og sex:

Jeg sjofer kroppen til hun når hun ikke ser det og sånn. Kødder ikke, rumpa er helt brutal. Hva, som ikke dem andre folka også gjør det? Jeg veit Rash gjør det ass, jeg har sjofta han når han gjør det liksom. En gang vi begge sjofta at han andre sjofta, og da Rash rista på hoden til meg og sier sånn lavt: «Lykke til a».

Men også, noen ganger når jeg sjofer på hun, jeg blir litt sånn, jeg veit ikke ass, som jeg er for nasty liksom. For hun har på hijab og sånn, og da hun er litt sånn søster og sånn, skjønner du hva jeg mener? Noen ganger jeg klarer liksom ikke tenke på hun som jeg vil knulle hun heller, skjønner du hva jeg mener?¹⁴¹

Kjønnshierarkiet kommer tydelig til uttrykk ved at kvinnen omtales som et seksuelt objekt. Kvinnen har i protagonistenes øyne i oppgave å opprettholde renhet gjennom fravær av seksuelt samvær, samtidig som det er akseptert at menn bedriver føreketenskapelig seksuell aktivitet. Dette blir eksemplifisert gjennom at æresdrapet på Farah delvis tolkes som selvpåført av Jamal og hans venner. I boken er kjønn og kjønnsroller også tematisert gjennom

---

¹³⁹ Et eksempel på en nyere hendelse som viser Vestens selektive empati er debatten som begynte å spre seg på sosiale medier i etterkant av den enorme oppslutningen og støttet til Notre-Dame som brant juli 2019, sammenliknet med null mediedekning og støtte om massakre i Sudan der flere hundre mennesker ble drept og såret: <https://www.instagram.com/p/ByqHVgEphmG/>

¹⁴⁰ Mignolo 2011, Mignolo 2008

¹⁴¹ Shakar 2017: 363

mødrene til Mo og Jamal. De er begge hjemmeværende, og mindre integrert i samfunnet med tanke på språk og jobb enn det mange av mennene som portretteres i boken er. Det presenteres også tydelige tradisjonelle kjønnsroller som det at mødrene har ansvar for å lage mat, dog for Jamal at han etterlyser dette fra mammaen.¹⁴² Mignolo viser i sin modell hvordan patriarkatet legitimerer at mannen har makt over økonomi, autoritet, kunnskap og subjektivitet, og kjønn og seksualitet.¹⁴³ Gjennom Mos og Jamals fortellinger kommer det tydelig til uttrykk at menn er de som innehar maktposisjoner. For eksempel er statsministeren en mann, rektoren på skolen en mann, de fleste av foreleserne på Blindern er menn og andre sentrale personer i mediene er menn.

Mignolo viser til hvordan vesten opprettet nye konstellasjoner og rammer for seksualitet, som videre ble referansen for hvordan seksualiteten skulle arte seg og hierarkiseres.¹⁴⁴ Seksualitet er derfor en del av den koloniale maktmatrisen. Seksualitet tematiseres i romanen blant annet gjennom Jamals skepsis til homofile. Jamal og hans venner ser ned på homofile¹⁴⁵, noe som blant annet kommer til uttrykk ved at soper blir brukt som et skjellsord. Et eksempel er fra da Jamal er på sesjon og et fra da Jamal er i konflikt med en lærer:

Han sier: «Ta av deg», og jeg tar av gensern, og jeg veit ikke ass, kanskje jeg var for stein, men liksom, jeg tror han legen er litt sopern ass, han tar hånda på ryggen min liksom, opp og ned, sånn sakte, som han skal gi meg massasje eller no, og det er sånn helt fucka situasjon, liksom, ene tida jeg tenker, hva faen, hvis han gjør sopergreir på meg, jeg må gjøre no, men andre tida jeg tenker, jeg må fake prolaps, så jeg sitter der og sier «au, au» mens han karen driver og tar på meg.¹⁴⁶

Jeg bare klikka helt. Bare: «fuck deg a, jeg stikker fra den jævla skogen her. Stikk den treen opp i ræva di a, soper.»¹⁴⁷

Hvordan homofili og heterofili rangeres kommer tydelig til uttrykk gjennom den nedlatende holdningen til homofili og det at homofobi legitimeres. Som Mignolo påpeker påvirker domenet rase, kjønn & seksualitet også de andre domenene, og kan spesielt sees i sammenheng med domenet subjektivitet ved at hvor vi kommer fra, hvilket kjønn vi er tillagt og vår seksualitet er faktorer som spiller inn på hvilke rammer som settes for vår subjektivitet. Dekoloniale perspektiver har gjennom å tematisere, belyse og avdekke koloniale maktforhold

---

¹⁴² Flere flerkulturelle forfattere har ofte mødre som en sentral karakter i sine verk. Et eksempel er den svenske forfatteren og journalisten Mustafa Can og hans roman *Tett inntil dagene: fortellingen om min mor* (2008). Romanen forteller om hvordan det var å komme fra Tyrkia til Sverige på 70-tallet. Som det fremgår av tittelen handler romanen mye om Cans mor. I diktsamlingene *Yahya Hassan* og *Vitsvit* spiller mødrene også en sentral rolle, og blir kritisert.

¹⁴³ Mignolo 2011: 8

¹⁴⁴ Mignolo 2011: 18

¹⁴⁵ Shakar 2017: 159

¹⁴⁶ Shakar 2017: 161

¹⁴⁷ Shakar 2017: 66

som kan knyttes til kjønn og seksualitet, blitt viktig innen kjønnsteori, feministisk teori og teorier om seksualitet.

4.1.5 Oppsummering av bokens tema

Analysen av bokens tema med utgangspunkt i Mignolos modell om den koloniale maktmatrisen viser at *Tante Ulrikkes vei* kan sees som et dekolonialt prosjekt ved at romanen belyser tematikk som kan knyttes til dekolonialitet. I tillegg til å belyse en kolonial tematikk, stiller romanen kritiske spørsmål ved de koloniale mønstrene Mo og Jamal er berørt av. Dette fører til at det dekoloniale perspektivet trer tydelig frem.

Hvordan Mo og Jamal blir styrt av den hvite hegemoniske *økonomien* vises gjennom deres fortellinger fra dagliglivet, og hvordan fravær av økonomisk makt hindrer dem på mange områder i livet. Videre vises de asymmetriske maktrelasjonene med tanke på *autoritet* gjennom flere instanser, både nasjonale og globale, statlige og ikke-statlige. Hvordan autoriteter styrer livene til Mo og Jamal kommer tydelig frem i møte med skolen, statlige institusjoner, staten Norge, nasjonalt og globalt media og styresmakter på et globalt nivå. Mos og Jamals møte med hvit kolonial *kunnskap* vises gjennom møtet med skolesystemet, skepsis til vestligorientert kunnskap og hvilken rolle forskning spiller i romanen. Hvordan deres *subjektivitet* konstitueres av andre kommer tydelig frem ved at de ikke har fått mulighet til å definere seg selv. Domenet *rase, kjønn & seksualitet* blir tematisert gjennom Mos og Jamals beretninger om rasistiske hendelser, og deres forhold til kjønns- og seksualitetshierarkiene. Mignolo påpeker at logikken bak kolonialitet blir vedlikeholdt: konteksten og innholdet endres, men logikken forblir den samme.¹⁴⁸ Dette kommer tydelig til uttrykk i *Tante Ulrikkes vei* ved at det er et stykke norsk historie i nær fortid, men som er påvirket av en kolonial logikk.

4.2 Form

I dette underkapitlet vil jeg kort gå inn på hvordan *Tante Ulrikkes vei* stiller spørsmål ved de koloniale mønstre og har et dekolonialt perspektiv gjennom romanens form. Romanen presenterer en nyere form og utfordrer den klassiske romanformen. Romanens romlige skikkelse slik vi sanser den er påvirket av at den tar utgangspunkt i et forskningsprosjekt. Mo skriver e-post og Jamal gjør lydopptak som brukes i kartlegging av unges hverdag i

---

¹⁴⁸ Mignolo 2011: 19

Groruddalen. Det er forskeren som motiverer fortellingene, men det er Mo og Jamal sine fortellinger som dominerer, gjennom lange monologer der de representerer seg selv i førsteperson med et tilbakeskuende blikk. *Tante Ulrikkes vei* kan sies å være romanversjonen av de rapportene som beskriver sammenheng mellom sosioøkonomisk bakgrunn og hvordan man klarer seg i livet. Forskerens tilstedeværelse i romanen er en ubehagelig påminnelse om vestligpåvirket forskning. Vold påpeker at:

Shakars forsker leder tankene til Saids teori om Orienten som kunnskapsfelt som skapes fra en spesifikk maktposisjon, og Spivaks tidligere nevnte skepsis til forskerens og akademias iver i å representere den «underordnede» eller «subalterne», det marginaliserte subjektet.¹⁴⁹

Forskeren Lars Bakken minner derfor leseren på i hvilken kontekst Jamal og Mo forteller om sine liv, og hvordan denne innsiktet blir behandlet. Lars Bakkens tanker og syn kommer til uttrykk i en midtveisrapport, og er den eneste tekstpassasjen som gir innsikt i hva han tenker om det forskningsmateriale han har samlet inn og behandlet. Midtveisrapporten, og Lars Bakkens tilstedeværelse ellers i teksten påpeker forskerens diskursive makt, og kan nært knyttes til hvordan dekoloniale tenkere poengterer kolonialiseringen av domenet kunnskap.

De visuelle aspektene ved romanen viser også nye trekk ved romansjangeren, i tillegg til at de støtter opp om det tematiske. Blant annet er bokomslaget rosa som blokkene i *Tante Ulrikkes vei* en gang var før det ble bestemt av autoriteter at blokkene skulle males hvite. Det visuelle ved at tekstpartiene er delt opp i ulike e-poster og lydopptak gir også en meningsbærende dimensjon ved at det skaper en uformell hverdagslig setting som gir et nært innblikk i guttenes liv, samtidig som at det er en påminnelse om forskningens tilstedeværelse. Den stadige påminningen om at Jamals tekstpartier egentlig er muntlige passasjer, gir også en annen leseopplevelse enn om dette ikke var så tydelig poengtert gjennom det visuelle aspektet. Også annen skandinavisk litteratur med dekolonialt perspektiv tar i bruk den litterære tekstens form og visuelle uttrykk. Et godt eksempel her er den tidligere nevnte Farrokhzads *Vitsvit*. Omdal (2018) trekker inn dette aspektet i sin dekoloniale lesning av *Vitsvit*, og omtaler boken som et visuelt kunstverk.¹⁵⁰

---

¹⁴⁹ Vold 2019: 319

¹⁵⁰ Omdal 2018. I sin artikkel trekker Omdal frem bokomslaget som har en funksjon som et speil, og den hvite skriften på den svarte bakgrunnen som en referanse til den hvites språk.

Romanens form kan ikke sees uten sammenheng med romanens innhold. Romanens innhold og dens form påvirker hverandre innbyrdes, og peker sammen, både tematisk og rent visuelt og i dens form, mot at *Tante Ulrikkes vei* er et dekolonialt prosjekt.

4.3 Språk

Språket benyttet i romanen er en av de tre valgte analysepunktene som kan si noe om hvordan *Tante Ulrikkes vei* er et dekolonialt prosjekt. Det å benytte språk som et analysepunkt i denne analysen er ikke et forsøk på å gjøre en språklig analyse, men vise hvordan språk er en del av et kolonialt system og et litterært verktøy som Shakar bevisst har tatt i bruk for å understøtte bokens tema. Fanon innleder sin bok *Svart hud, hvite masker* med «Jag tillskriver språket fundamental betydelse»¹⁵¹. I *Tante Ulrikkes vei* har også språket en avgjørende funksjon. Dette ved at språket henger tett sammen med romanens form ved at det er språket som former teksten, gjennom dens ortografi, setningenes lengde, ordstilling, syntaksbrudd, gjentakelser og lignende. I tillegg gir språkbruken i romanen en ekstra dimensjon i tilknytning til de tema som analyseres i denne oppgaven ved at språket støtter oppom tematikken.

I romanen blir leseren presentert for et rikt språkbilde både gjennom multietnolekt, intertekstualitet og et fargerikt språk med bruk av blant annet kontraster og symboler. Mo og Jamal er tillagt hvert sitt språklig register. Mo er ikledd «standard» østnorsk, mens Jamal er ikledd det Anda (2019) i sin masteroppgave beskriver som kontaktbasert talestil. Anda påpeker at Jamals kontaktbaserte talestil på en ikonisk måte knyttes til den flerspråklige bydelen Grorud. Jamal tar i sin dagligtale i bruk ord fra flere språk og benytter en rekke intertekstuelle referanser, da særlig fra musikk. Musikere som 2Pac, Nas, Jay-Z, Biggie, Snoop Dogg og Wu-Tang Clan er sentrale. Jamals språk er også influert av disse sangene og musikerne, og det får stor plass i de lydopptakene han spiller inn. Talemålet, ordforråd, ordstilling og rytmen i Jamals språk er annerledes enn det standardiserte oslomålet. Shakar har valgt å legge ved en ordliste i noen av utgavene av boken. Dette for å innvie leseren i Jamals språk, et element som påpeker distansen mellom (språket til) Jamal og mange lesere. Mo presenterer en «korrekt» bruk av det norske språket og har et bredt ordforråd. I epostene fra Mo er teksten spettet med språklige bilder og teksten har et generelt rikt språk. Eksempler er:

---

¹⁵¹ Fanon 1995: 33

Blokk-Stovner er det stedet som gjør at Stovner er mørkerødt på Aftenpostens kart over bydelene i Oslo. Som en dråpe blod har truffet avisparet.¹⁵²

Nettroll som ikke blir til stein selv om sola skinner gjennom vinduet.¹⁵³

Bare sånn at du ikke skal tro det, jeg er ikke bare klagete hele tida. Det er ikke som jeg går rundt og hater Stovner heller. Jeg gjør ikke det. Virkelig. Det er mer som, jeg vet ikke helt hvordan jeg skal forklare det, som det lukter. Ikke bare på T-banestasjonen, men hele Stovner. Som en gammel klut over kjøkkenvasken som har blitt stiv og stinkende. Og jeg vet ikke helt når det starta, det bygde seg vel opp, jeg begynte å ønske meg noe, hva som helst egentlig, som kunne holde den stanken borte.¹⁵⁴

Valg av medium de to guttene bruker preger i stor grad språket deres, i tillegg til den språklige flyten i romanen. I *Tante Ulrikkes vei* poengteres det at språkbruken (re)produserer motsetninger der «standard» østnorsk kobles til skolesuksess, utdanning, jobb og generell vellykkethet, mens den kontaktbaserte talestilen kobles til det å ikke lykkes på skolen, arbeidsledighet og kriminalitet.¹⁵⁵ Denne motsetningen og hierarkiseringen av språkbruk henviser også til de koloniale mønstrene vi er styrt av. Språket er et sentralt element i Mignolos maktmatrise ved at språket både bevarer og produserer dekolonialitet.

Anda påpeker at den språklige formen til Mo og Jamal kan sies å være hyperbolsk, altså språklig overdrevet. Hun nevner tilnærmet konsekvent brudd på V2-regelen som et eksempel på hyperbolsk språk. I tillegg løfter hun frem det at Mo og Jamal ikke veksler mellom ulike språklige registre, selv om de forteller om seg selv i mange ulike settinger. De to guttene er tildelt ett og bare ett register i sitt språklige repertoar.¹⁵⁶

I Norge er det et nokså nytt konsept å benytte multietnolekt i romaner. I Skandinavia er Jonas Hassen Khemiri sin roman *Ett öga rött* (2003) den første. Maria Navarro Skaranger med sin roman *Alle utlendinger har lukka gardiner* (2015) kan regnes som den første i Norge. Shakar skriver seg med andre ord inn i en relativt fersk tradisjon. I resepsjonen av *Tante Ulrikkes vei* har flere påpekt språket i romanen, og benevnt det som «kebabnorsk» og «innvandrerspråk». Ord som «kebabnorsk» og «innvandrerspråk» er i seg selv nedverdiggende begrep ved at det plasseres et skille, eller et hierarki mellom ulike bruk av språk. Anmeldelsene og artikler knytter språket Jamal bruker tett til det å være innvandrer og til minoritet. Flere medier har omtalt språket i både *Alle utlendinger har lukka gardiner* og *Tante Ulrikkes vei* som noe

---

¹⁵² Shakar 2017: 8

¹⁵³ Shakar 2017: 334

¹⁵⁴ Shakar 2017: 20

¹⁵⁵ Anda 2019

¹⁵⁶ Anda 2019: 36

ukjent og «fremmed».¹⁵⁷ Fremmedgjøringen og eksotifiseringen er med på å skape skiller, og et «oss» og «dem».

4.4 Oppsummering av analysen

I analysen presenteres det koloniale strukturer som romanen *Tante Ulrikkes vei* stiller spørsmål ved og kritiserer. Det er gjennom disse spørsmålene og kritikken at romanen kan sies å fungere som et dekolonialt prosjekt, i tillegg til det at Shakar, som tidligere nevnt, ønsker å bidra til en endring med sitt litterære prosjekt. Det første analysepunktet *tema* viser hvordan kolonialitet påvirker og begrenser livet til de to guttene. Strukturert gjennom Mignolos modell om den koloniale maktmatrixen, tydeliggjøres de koloniale mønstrene i den tematikken romanen tar for seg. De to neste analysepunktene *form* og *språk* tydeliggjør den koloniale dominansen og de tema romanen tar opp. Romanens egenartede form presenterer en nyere type romanform og poengterer forholdet mellom karakterene i boken. Romanens språk støtter opp under tematikken ved at de to språklige registrene Mo og Jamal presenterer er med på å reprodusere motsetninger, i tillegg viser språklige momenter i resepsjonen av romanen koloniale holdninger. Videre vil jeg presentere enda en årsak til at jeg ser romanen som et dekolonialt prosjekt. Dette er hvordan romanen presenterer en brytning med kategorier.

---

¹⁵⁷ Eksempler er Hverven 2015 & Stølan 2017

5 Brytning med kategorier

I tillegg til romanens tema, form og språk kan *Tante Ulrikkes vei* sies å være et dekolonialt prosjekt sett i sammenheng med kategorisering av litteratur. Dette ved at romanen bryter med kategorisering som ofte foretas av litteratur skrevet av flerkulturelle forfattere, og på den måten belyser romanen også koloniale mønstre.

De siste tiårene, i takt med en stadig mer globalisert verden, har mange nye stemmer gjort seg gjeldende i den skandinaviske litteraturen. Mange har prøvd å klassifisere og kategorisere litteratur skrevet av minoriteter, marginaliserte, innvandrere, migranter eller flerkulturelle. I en skandinavisk kontekst er blant annet Lars Wendelius, Satu Gröndahl, Magnus Nilsson, Helena Karlsson, Søren Frank og Ingeborg Kongslie sentrale personer når det kommer til kategorisering av tekster av flerkulturelle forfattere. De har alle drøftet og avgrenset kategorier, i tillegg til å ha kritisert andres betraktninger og blitt kritisert selv. Begrep som innvandrerslitteratur, migrantlitteratur og migrasjonslitteratur er blitt presentert og forklart i deres tekster.

Det å kategorisere tekster kan sies å være et vilkår innen litteraturvitenskapen generelt sett, samtidig er spørsmål om kategorisering et viktig språkfilosofisk anliggende. På den ene siden kan kategorisering virke ekskluderende og reduserende, men på den andre siden behøves det kategorier og begreper for å kunne beskrive litteratur. For alle tekster vil det være både fordeler og ulemper med kategorisering, men kanskje spesielt for tekster skrevet av flerkulturelle forfattere kan en kategorisering basert på deres bakgrunn være begrensende, da kategorier og merkelapper har negative konnotasjoner eller stereotypiske og forutinntatte holdninger. For eksempel understreker Magnus Nilsson i *Den föreställda mångkulturen* (2010) det problematiske aspektet ved å tilnærme seg litteratur skrevet av flerkulturelle gjennom et etnisk filter. Dette kan virke homogeniserende, eksotifiserende og rasialisende ved at ulikheter mellom tekstene og forfatterne viskes ut, hevder han.¹⁵⁸ Althusser's tidligere nevnte begrep interpellasjon er også relevant å vise til i sammenheng med kategorier som «innvandrerslitteratur» og «migrasjonslitteratur». Ved å bli interpellert, tiltalt som «innvandrerslitteratur» eller «migrasjonslitteratur», får ikke flerkulturelle forfattere eller deres

---

¹⁵⁸ Nilsson 2010

Et eksempel fra Frankrike som viser hvilke konsekvenser kategorisering kan få, er hvordan tekster av Paul Smail ble kategorisert og lest som innvandrerslitteratur. Dette arabisk inspirerte navnet var dog kun et pseudonym for Jack-Alain Léger, som igjen var et pseudonym til forfatteren og musikeren Daniel Théron (Frank 2008, 16)

tekster mulighet til å konstituere seg selv. Det å bli presset til å godta denne interpellasjonen er å måtte akseptere makten til den som interPELLerer.

5.1 Hvordan bryter *Tante Ulrikkes vei* med kategorier

Ved å ta utgangspunkt i anmeldelser og artikler om romanen, samt Shakars egne uttalelser om boken og dens tematikk, er det mulig å påpeke hvordan romanen bryter med kategorisering. Romanen fikk god kritikk og pressen presenterte et samlet syn på romanen. Skribentene påpeker alle viktigheten av de tema romanen tar opp, i tillegg påpeker de hvordan den er litterært vellykket.¹⁵⁹ Likevel kan det påstås at anmeldelser og artikler er preget av en usikkerhet om hvordan å ordlegge seg, blant annet med tanke på kategorisering av romanen. De fleste har veket fra en tydelig betegnelse på kategori, mens andre artikler og anmeldelser nevner merkelappen «innvandrerroman», blant annet Merete Røsvik Granlund i *Dag og Tid*:

Her har vi ikkje berre ein sterk debutroman, men også kanskje den store, norske innvandrarromanen som med jamne mellomrom har vore etterlyst.¹⁶⁰

Shakar selv påpeker at hans roman ikke er en «innvandrerroman»:

– Jeg forstår hvorfor noen omtaler boka som en «innvandrerroman». Jeg tar eksplisitt opp hovedpersonenes minoritetsbakgrunn. Men de er ikke innvandrere. De er født og oppvokst i Oslo. Så dette er enda mer et stykke norsk historie fra 2000-tallet. En klassisk oppveksthistorie fra Oslo, om hvordan folks bakgrunn påvirker hvilke liv de får.¹⁶¹

Tante Ulrikkes vei kan sies å bryte med kategorien «innvandrerlitteratur» da forfatteren, Zeshan Shakar, er født og oppvokst i Oslo. Shakar kan regnes som en forfatter med flerkulturell bakgrunn, men han har selv aldri innvandret, flyktet, søkt asyl eller migrert. I statistikk vil Shakar bli regnet som norskfødt med innvandrerforelder.¹⁶² Det vil derfor være upresist å hevde at teksten oppfyller kriterier satt av kategorier som «innvandrerlitteratur» eller «migrasjonslitteratur». I tilknytning til Shakars roman kan det argumenteres for at disse kategorien heller ikke stemmer da Shakar er påvirket av sitt hjemland Norge i sin roman. *Tante Ulrikkes vei* er en fortelling om hvordan det er å vokse opp i Oslo, like mye som Lars Saabye Christensens *Beatles* (1984). Shakar sier til Manifest Tidsskrift:

---

¹⁵⁹ Ellefsen 2017, Shanmugaratnam 2017, Sørheim 2017, Prinos 2017, Stølan 2017

¹⁶⁰ Granlund 2018

¹⁶¹ Sandve 2018

¹⁶² Dzamarija 2014: 11

– I følge SSB er du innvandrers så lenge begge foreldrene dine er født i utlandet, så jeg er ikke egentlig innvandrers. Moren min er norsk, faren min kom som innvandrers. Vi har snakket om det siden jeg var 14-15, når blir du egentlig norsk? En ting er de formelle definisjonene, en annen er oppfatninger. Jeg blir nok på mange måter oppfattet som innvandrers. At man fortsatt driver og baler med de greiene der i 2018 er egentlig ganske deprimerende. Det viser at rommet for hva det vil si å være norsk er veldig smalt. Begreper som annen og tredje generasjons innvandrers er motsigende i seg selv, du kan jo ikke ha innvandret når du er født her. Skal vi aldri komme forbi den der bindestreken etter norsk?¹⁶³

Shakar kommenterer her et viktig moment i min kritikk av kategorier som «innvandrerslitteratur» og «migrasjonslitteratur», nemlig det at mange av de forfatterne som plasseres i denne kategorien ikke selv har noen erfaring med innvandring eller migrasjon. Karakterene i romanen, Jamal og Mo, er også begge født i Norge og oppvokst på Stovner. Det sies ikke noe om hvor foreldrene til guttene kommer fra og de forteller begge om ett besøk i foreldrenes fødeland, men at de ikke kjenner til livet og kulturen i dette landet.¹⁶⁴ Guttene vil i likhet med Shakar omtales som norskfødte med innvandrersforeldre. Til tross for at det eksplisitt uttrykkes minoritetsproblematikk i romanen er handlingen like mye sentrert rundt andre tema, for eksempel klasse. Det skinner igjennom i ulike anmeldelser og artikler om *Tante Ulrikkes vei* at minoritetsperspektivet dominerer lesningene av romanen. Dette kan blant annet sees ved at de to guttene ofte refereres til som minoritetsgutter eller muslimer.¹⁶⁵ I tillegg blir det skissert et «oss» og «dem»:

Den oppleves som en autentisk innsidebeskrivelse av miljøer og forhold de aller fleste nordmenn bare kjenner gjennom mer eller mindre forregnede beskrivelser i media.¹⁶⁶

Mottagelsen av *Tante Ulrikkes vei* viser det perspektivet som anmelderne og andre ikke klarer å unnslipe. De kommer ikke ut av de koloniale maktstrukturene som de er fanget i, selv om de er positive til selve romanen og påpeker dens koloniale/dekoloniale tematikk. Det kan hevdes at samfunnets måte å forstå verden på speiles i anmeldelsene.

Et annet moment som understreker romanens brytning med kategoriene «innvandrerslitteratur» og «migrasjonslitteratur» er det at Shakar, og karakterene Jamal og Mo, ikke er preget av den samme hybriditeten som sine foreldre, eller som forfattere og karakterer fra tidligere flerkulturelle romaner. I disse tekstene er en tilhørighet både til hjemland og nåværende bosted tydeligere. Mo og Jamal opplever å ikke fullt passe inn i Norge, men de er heller ikke personer som passer inn i det landet foreldrene kommer fra. De er rotløse i større grad enn

---

¹⁶³ Hagen 2018

¹⁶⁴ Shakar 2017: 8

¹⁶⁵ Sørheim 2017, Prinos 2017

¹⁶⁶ Stølan 2017

sine foreldre og opplever en følelse mellomforskap. Jagne-Soreau forklarer begrepet mellomforskap slik:

Mellanförskap beskriver en situation då man varken tillhör grupp A eller grupp B utan hamnar i den alternativa gruppen (A)^B och således faller mitt emellan i en dubbel negativitet.¹⁶⁷

Jagne-Soreau påpeker at begrepet gjør det mulig å snakke om den gruppen som verken består av «äkta norrmän» eller «äkta utlänningar», men av individer som tvinges til å identifisere seg som en mellomting: blendede, adopterte, andre- eller tredje generasjons innvandrere.¹⁶⁸

Det kommer tydelig frem i fortellingen at Jamal og Mo opplever å ikke tilhøre de norske (gruppe A) og heller ikke innvandrerguppen (gruppe B) og dermed havner i en mellomposisjon (gruppe (A)^B). Utviklingen fra en følelse av hybriditet til mellomforskap hos flerkulturelle viser at det har skjedd en endring i Skandinavia de siste årene.¹⁶⁹ Denne utviklingen speiles også i litteraturen, og er et viktig moment når det stilles spørsmål om bruk av kategorier som «innvandrerlitteratur» og «migrasjonslitteratur». Det at en følelse av mellomforskap kommer så tydelig til uttrykk i *Tante Ulrikkes vei*, i tillegg til dens tematikk, gjør at romanen vanskelig kan sees som for eksempel «innvandrerlitteratur», og romanen bryter dermed med kategoriene. Utviklingen av den nye generasjonen forfattere kan ikke sees dissosiert fra den tidligere generasjonen forfattere i Skandinavia som ble kalt «innvandrerforfattere», men tidligere kategorier og begreper om flerkulturell litteratur og flerkulturelle forfattere kan virke begrensende og misvisende, og i beste fall upresise, når det kommer til ny litteratur av forfattere med en flerkulturell bakgrunn. Det er forsøkt å etablere nye kategoriseringsformer, typologier og kategorier som ønsker å bryte de lite dekkende momentene innen for eksempel «innvandrerlitteratur»-kategorien, eller som forsøker å etablere en kategori som også kan innbefatte nyere forfattergenerasjoner, men også disse kategoriene kan sies å havne i en kategorisering de i utgangspunktet er imot.¹⁷⁰

Et element som også støtter oppom det å være kritisk til kategorisering er hvordan kategorisering kan sees som irrelevant i møte med en teksts kvaliteter og de tema teksten tar opp. For å analysere en tekst er det ikke alltid nødvendig å sette en merkelapp. Med *Tante*

---

¹⁶⁷ Jagne-Soreau 2018

¹⁶⁸ Jagne-Soreau 2018

¹⁶⁹ Denne nye generasjonen har det siste tiåret fått et stadig tydeligere ansikt i media og offentligheten. Antologien *Third culture kids* (2019) gir 30 av disse menneskene en stemme, hvorav Shakar er en av dem. Prosjektet er initiert og ledet av Aon Raza Naqv.

¹⁷⁰ Dette ligger tett på Jacques Derridas tanker om dekonstruksjon ved at tekstene dekonstruerer kategoriene.

Ulrikkes vei som eksempel kan det hevdes at mange av romanens tema er tilgjengelige uten å kategorisere romanen, noe som forsøkes oppnådd i denne oppgaven.

Med en tematikk som handler vel så mye om klasseperspektiv som minoritetsperspektiv, skyver forfatteren av og karakterene i *Tante Ulrikkes vei* med sin ikke-innvandring og ikke-migrasjon, romanen ut av kategoriseringene som flerkulturelle forfattere ofte blir plassert i. Det er ved å bryte med generell kategorisering av flerkulturelle forfattere og det at Shakar selv løsriver seg fra etablerte mønstre i litteraturvitenskapen gjennom å utfordre kategoriene, at *Tante Ulrikkes vei* kan karakteriseres som et dekolonialt prosjekt med tanke på kategorisering.

6 Et dekolonialt prosjekt

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan *Tante Ulrikkes vei* fungerer som et dekolonialt prosjekt. Gjennom analyse knyttet til romanens tema, form og språk viser jeg at romanen tydelig kan kobles til ideer innen det dekoloniale perspektivet. Likedan peker det at romanen bryter med kategorier for litteratur mot at romanen fungerer som et dekolonialt prosjekt. Jeg la Mignolos modell om den koloniale maktmatrisen til grunn for å poengtere tilstedeværelsen av det dekoloniale perspektivet i romanens tematikk, og støttet meg til teori av Frantz Fanon.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg gjort meg noen tanker om andre måter å analysere boken på i et dekolonialt perspektiv. Det kunne vært aktuelt å ta utgangspunkt i andre analysepunkter, en annerledes inndeling med mindre vekt på tema eller bruk av andre modeller og teoretiske tekster. For å påpeke romanens dekolonialitet kunne det også vært relevant å analysere romanen ut fra bestemte kategorier eller typologier som «innvandrerslitteratur» eller «migrasjonslitteratur» med hensikt om å påpeke hvordan romanen bryter med en slik kategorisering eller typologi. Et eksempel her er Søren Franks typologi om «migrasjonslitteratur» (2008). En komparativ studie med utgangspunkt i en postkolonial lesning og en dekolonial lesning, kunne også vært interessant. Eller en komparativ studie mellom en tidligere flerkulturell roman, for eksempel *Pakkis*, og *Tante Ulrikkes vei* med hensikt om å påpeke at det har skjedd en utvikling. Jeg ser det som interessant og aktuelt å benytte det dekoloniale perspektivet innen litteraturvitenskapen, men også innen andre vitenskapelige felt. Det å benytte dekolonialitet, både alene og i sammenheng med andre perspektiver og teorier, ser jeg som aktuelt ved at perspektivet kan bidra positivt i undersøkelse av og løsninger på de mange komplekse problemstillingene menneskeligheten står overfor.

I egenskap av å være et dekolonialt prosjekt er *Tante Ulrikkes vei* en viktig bok for hele samfunnet. Ved at boken belyser mange av samfunnets mer skjulte fenomen og stiller spørsmål ved disse konstellasjonene, kan den bidra til endring, noe som er vesentlig og sentralt innen det dekoloniale feltet. Shakar har selv uttrykt ønske om å påvirke samfunnet med sin tekst. Til Aftenposten sier han:

– Og så ville jeg beskrive en følelse jeg selv har hatt om hvordan det er å være en del av et miljø som alltid blir snakket om i offentligheten: Du vet alle historiene om den vanskelige integreringen og alle problemene på Stovner. Jeg vil si noe om hvordan det oppleves å hele tiden være den som blir definert av andre utenfra, men som sjelden får definere seg selv, sier Shakar.¹⁷¹

Shakars ønske om å ta ordet er også tydelig tematisert i boken gjennom at Mo og Jamal uttrykker ønske om å si noe om seg selv. I romanen får de fiktive guttene muligheten til å ta ordet i samtalen med leseren, og også den offentlige debatten. Når jeg i analysen har påpekt at romanen binder seg til vår historisk forankrede virkelighet, har det vært for å nettopp understreke Shakars ønske om å si noe om og til oss som lever i virkeligheten utenfor tekstuniverset til Jamal og Mo.

---

¹⁷¹ Borud 2017

Litteraturliste

- Anda, H. V. (2019). "*Oss*" og "*Dem*": *Språk, stereotypier og språkideologier i Alle utlendinger har lukka gardiner og Tante Ulrikkes vei* (Masteroppgave). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/70242?show=full>
- Andersen, C. (2018). Decolonizing the mind. Hentet fra 28. november 2019 <https://keywordsechoes.com/decolonizing-the-mind>
- Bauger, K. (2019). *Utenforskap En tematisk analyse av språk, grenser og identitet i Zeshan Shakar sin roman Tante Ulrikkes vei (2017)* (Masteroppgave). Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2610051>
- Borud, H. (2017, 26. september). Zeshan Shakar med tøff oppvekstskildring: – Det er ikke svenske tilstander på Stovner. *Aftenposten*. Hentet 12. januar 2020 fra <https://www.aftenposten.no/kultur/i/QG464/zeshan-shakar-med-toeff-oppvekstskildring-det-er-ikke-svenske-tilstander-paa-stovner>
- Brandes, G. (1883). Indledning til Hovedstrømninger i det nittende Aarhundredes Literatur. I E. Eide, A. Kittang & A. Aarseth (Red.), *Europeisk litteraturteori fra antikken til 1900* (s. 265-275). Oslo: Universitetsforlaget
- Dzamarija, M. T. (2014). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn* (SSB rapport 16/2014). Hentet 28. april 2020 fra https://www.ssb.no/en/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/175380?_ts=145cbac2a08
- Ellefsen, B (2017, 10. november). En blodflekk på kartet. *Morgenbladet*. Hentet 12. januar 2020 fra <https://morgenbladet.no/boker/2017/11/en-blodflekk-pa-kartet>
- Eriksen, D. & Aune, O. (2018, 6. november). Norsk debutantsuksess oversettes til engelsk. Hentet 12. januar 2020 fra https://www.nrk.no/kultur/_tante-ulrikkes-vei_-oversettes-til-engelsk-1.14280378

- Fanon, F. (1995). *Svart hud, vita masker*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos
- Farrokhzad, A. (2013). *Vitsvit*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag
- Frank, S. (2008). *Migration and literature. Günter Grass, Milan Kundera, Salman Rushdie, and Jan Kjærstad*. New York: Palgrave Macmillan
- Granlund, M. R. (2018, 5. januar). Ære og avmakt. *Dag og Tid*
- Hagen, Å. (2018, 18. juni). Minoritetsgutter, klassereiser og den mytiske Groruddalen. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.manifesttidsskrift.no/klassereiser-pa-stovner/>
- Hassan, Y. (2013). *YAHYA HASSAN*. København: Digte Gyldendal
- Hudis, P. (2015). *Frantz Fanon. Philosopher of the Barricades*. London: Pluto Press
- Hussain, K. (1986). *Pakkis*. Oslo: Tiden Norsk Forlag
- Iversen, K. L. (2017). «Sjå, ein perker!» - Rasialisert interpellasjon i samtidspoesien ... eller kvifor vi treng å lese og å lese med Fanon i dag. *Idunn*, 34(1). 69-93
- Jagne-Soreau, M. (2018). Halvt norsk, äkta utlänning. Maria Navarro Skaranger ur ett postnationellt perspektiv. *Edda*, 105(1). 9-28. <https://doi.org/10.18261/issn.1500-1989-2018-01-02>
- Kirkeberg & Epland (2018). <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/tjener-bedre-enn-foreldrene>
- Lee, M. (2014). *När Andra skriver. Skrivande som motstånd, ansvar och tid* (Doktorgradavhandling). Göteborgs Universitet
- Lexico (u.å.). Aesthesis. Hentet 23. mars 2020 fra <https://www.lexico.com/definition/aesthesis>
- Mignolo, W. (2008). Racism as We Sense It Today. *PMLA*, 123(5), 1737-1742

- Mignolo, W. (2011). *The Darker Side of Western Modernity. Global Futures. Decolonial Options*. Hentet 15. februar fra <http://derechosglobales.org/wp-content/uploads/2016/02/Walter-Mignolo-The-Darker-Side-Of-Western-Modernity.pdf>
- Mignolo, W. & Vázquez, R. (2013, 15. juli). Decolonial AestheSis: Colonial Wounds/Decolonial Healings. Hentet 15. april 2020 fra https://socialtextjournal.org/periscope_article/decolonial-aesthesis-colonial-woundsdecolonial-healings/
- Mohammed, I. & Naderehvandi, K. (2016). Redaktionelt. *Kritiker*, 41, 5-8
- Muñiz-Reed, I (2017). Thoughts on Curatorial Practices in the Decolonial Turn. *On Curating*, 35, 99-105.
- Ngúgí, wa Thiong'o (1981). *Decolonizing the mind. The politics of language in African literature*. Oxford: James Curry
- Nilsson, M. (2010). *Den föreställda mångkulturen: klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*. Möklinta: Gidlunds förlag
- Omdal, G. K. (2018). Visuell og språklig dekolonialisering i Athena Farrokhzads Vitsvit (2013). *Norsk litteraturvitenskapelig tidsskrift*, 21 (1). 27-48. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-288X-2018-01-03>
- Oslo Byleksikon (u.å.). Tante Ulrikkes vei. Hentet 15. April 2020 fra https://oslobyleksikon.no/index.php?title=Tante_Ulrikkes_vei
- Prinos, A. M. K. (2017, 22. oktober). Zeshan Shakars debut er både viktig og litterært vellykket. *Aftenposten*. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.aftenposten.no/kultur/i/Qplx4/zeshan-shakars-debut-er-baade-viktig-og-litteraert-vellykket>

- Quijano, A. & Ennis, M. (2000). Coloniality of Power, Eurocentrism, and Latin America. *Nepantla: Views from South* 1(3), 533-580.
- Said, E. (1994). *Orientalismen*. Oslo: Cappelens Forlag
- Sandve, G. E. S. (2018, 9. mars). Årets beste debutant er fra Stovner. *Dagsavisen*. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.dagsavisen.no/kultur/arets-beste-debutant-er-fra-stovner-1.1112269>
- Shakar, Z. (2017). *Tante Ulrikkes vei*. Oslo: Gyldendal
- Shanmugaratnam, Y. (2017, 21. oktober). Straight Outta Stovner. *Klassekampen, Bokmagasinet*
- Shepherd, N. (2018). Decolonial thinking and practice. Hentet 30. november 2020 fra <https://keywordsechoes.com/decolonial-thinking-and-practice>
- Smith, L. T. (2012). *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples*. London: Zed Books
- Stølan, A. H. (2017, 23. september). Sterkt og viktig om oppvekst på Stovner: Bokanmeldelse: Zeshan Shakar: «Tante Ulrikkes vei». *VG*. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.vg.no/rampelys/bok/i/WwnWG/sterkt-og-viktig-om-oppvekst-paa-stovner-bokanmeldelse-zeshan-shakar-tante-ulrikkes-vei>
- Sørheim, E. M. (2017, 15. oktober). Vondt, viktig og strålende om to muslimske gutters tenåringsliv. *Dagbladet*. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.dagbladet.no/kultur/vondt-viktig-og-stralende-om-to-muslimske-gutters-tenaringsliv/68786510>
- Tjøsheim, J. (2019). *Varianter av virkelighet. Nasjonstemaet og personlig og kollektiv identitet i Tante Ulrikkes vei (2017) av Zeshan Shakar og Allt jag inte minns (2015) av Jonas Hassen Khemiri* (Masteroppgave). Hentet fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/69277?show=full>

Vold, T. (2019). *Å lese verden. Fra imperieblikk og postkolonialisme til verdenslitteratur og økokritikk*. Oslo: Universitetsforlaget

Sammendrag

Denne oppgaven har til hensikt å vise hvordan romanen *Tante Ulrikkes vei* fungerer som et dekolonialt prosjekt. På et overordnet nivå dreier dekolonialitet seg om å belyse, stille spørsmål ved og kritisere de koloniale strukturer som fortsatt styrer og preger vår verden. Dekolonialitet er et relativt nytt felt innen skandinavisk litteraturvitenskap og er et felt som er i utvikling i takt med utgivelser fra den nye flerkulturelle generasjonen forfattere i Skandinavia. I denne oppgaven vil jeg i hovedsak støtte meg til Walter Mignolos tekster om kolonialitet og dekolonialitet.

Analysen tar utgangspunkt i tre analysepunkter: tema, form og språk. Analysen undersøker hvordan de tema som presenteres i romanen henspiller på dekolonialitet, og hvordan romanens form og språk bygger opp under det dekoloniale perspektivet i romanen. Mignolos modell av den koloniale maktmatrisen er benyttet i analysen for å poengtere hvordan dekolonialitet tematiseres i romanen. Hvordan romanen viker fra de nåværende kategorier som skandinavisk flerkulturell litteratur ofte kategoriseres ut fra er også med på å belyse dekolonialitet, i tillegg til å belyse de koloniale mønstre innen litteraturvitenskapen.

Min lesning av *Tante Ulrikkes vei* kartlegger hvordan protagonistene i romanen preges og begrenses av, og til dels er en del av, et kolonialt system. Sentralt i analysen er det å påpeke hvordan romanen stiller spørsmål ved og bryter med de koloniale mønstrene. Det er gjennom disse kritiske spørsmålene om konstellasjoner i den moderne verden og brytningene med mønstrene at romanen er et dekolonialt prosjekt.

Summary

This thesis aims to show how the novel *Tante Ulrikkes vei* functions as a decolonial project. At a general level, decoloniality sheds light and asks questions about colonial structures that still rule and shape our world. Decoloniality is a relatively new field within Scandinavian literary science and is a field that evolves in tandem with the new multicultural generation of writers. In this thesis I will mainly rely on Walter Dignat's works about coloniality and decoloniality.

The analysis is based on three points of analysis: theme, form and language. The analysis examines how the themes presented in the novel refer to decoloniality, and how the novel's form and language point to decoloniality. Dignat's model of the colonial matrix power will be used in the analysis to point out how decoloniality is represented in the themes in the novel. How the novel diverges from the current categories that Scandinavian multicultural literature often is categorized by, also sheds light on the decoloniality, as well as to point out the colonial patterns in the literary science.

My reading of *Tante Ulrikkes vei* maps how the protagonists in the novel are shaped and limited by, and in some ways are part of, the colonial system. An important aspect of the analysis is to point out how the novel questions and breaks with the colonial patterns. It is through these critical questions about constellations in the modern world and how the novel breaks with the patterns, that the novel is a decolonial project.

Masteroppgavens relevans for virke som lektor

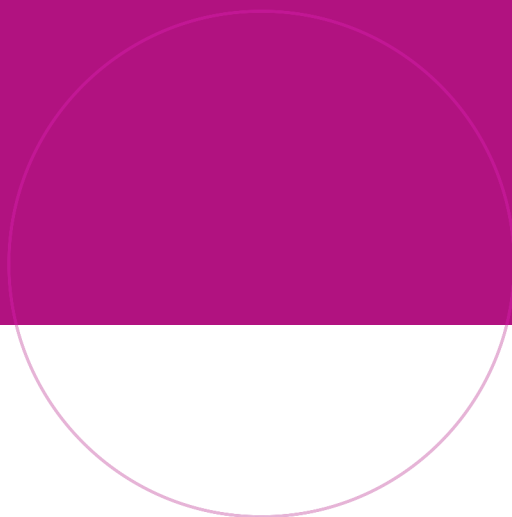
Denne masteroppgaven, om hvordan romanen *Tante Ulrikkes vei* fungerer som et dekolonialt prosjekt, er viktig og aktuell på flere nivå i mitt virke som lektor. For det første forteller romanen noe viktig om vårt samfunn og verden, og i den sammenheng noe om de menneskene jeg skal undervise. Det at relasjon er viktig for læring er noe som til stadighet poengteres, derfor ser jeg det å arbeide med romanen i seg selv som relevant for mitt virke som lektor ved at jeg får en innsikt i andre menneskers liv. Gjennom arbeid med det dekolonial perspektivet har jeg også fått innblikk i hvor mange nyanser det finnes i tematikk som utenforskap, rasisme, minoritet, diskriminering og lignende. Dette er kunnskap det vil være nyttig å ha med i bagasjen i møte med et flerkulturelt klasserom. Masteroppgaven og boken kan sies å være relevant på et overordnet nivå i mitt virke som lektor.

For det andre er bokens tematikk i stor grad inngripende i det som formuleres i Fagfornyelsens Overordnede del. *Tante Ulrikkes vei* kan brukes som et teksteksempel for å belyse mange av de store og inngripende tema den Overordnede delen tar for seg. For eksempel opplæringens verdigrunnlag eller de tre tverrfaglige temaene. Med tanke på kritisk tenkning, og den sentrale plassen det har fått i den nye læreplanen, er også mitt masterarbeid svært relevant. Dekolonialitet er i seg selv tuftet på det å stille kritiske spørsmål til det etablerte, og *Tante Ulrikkes vei* gir også innsikt i det å tenke kritisk.

For det tredje er romanen viktig i norskfaget og litteraturundervisningen. Bokens inngår i mange ulike kompetansemål på flere trinn, og det er også en bok som er velegnet å bruke i et tverrfaglig prosjekt. Det at jeg har arbeidet med dekolonialitet gjør kanskje et tverrfaglig prosjekt ekstra spennende, og det gir meg en faglig tyngde som vil gi meg trygghet i et eventuelt prosjekt. I norskfaget er også boken relevant for å støtte oppom leseglede. Shakar har selv uttrykt at han ønsket å lese en bok om seg selv da han var yngre, og sier at mange ungdommer forteller ham at de nå har lest sin første bok.¹⁷² Det er helt tydelig at romanen fenger elevene. Det er også et stort engasjement om romanen blant lærere og forskere (f.eks. Tatjana Kielland Samoilo og Per Esben Myren-Svelstad *Kritisk teori i litteraturundervisning* (2020)), noe jeg mener viser at boken har et stort potensial og viktig betydning på mange områder både i og utenfor utdanningsinstitusjoner.

---

¹⁷² Norli, C. & Sandblad, M. (2019, 9. mai). Zeshan Shakar om «Tante Ulrikkes vei»-suksessen: - Jeg ble helt kjørt mentalt. *VG*. Hentet 28. april 2020 fra <https://www.vg.no/rampelys/bok/i/vQno8j/zeshan-shakar-om-tante-ulrikkes-vei-suksessen-jeg-ble-helt-kjoert-mentalt>

NTNU

Norwegian University of
Science and Technology